بسم الله الرحمن الرحیم

فهرست

آیین‌نامه جشنواره علامه حلی(ره) / ۲
پیام مدیر حوزه‌های علمیه / ٤
گفت‌وگو با معاون محترم پژوهش حوزه‌های علمیه/ ٦
گفت‌وگو با معاون محترم پژوهش حوزه‌های علمیه خواهران/ ۷
گفت‌وگو با حجت‌الاسلام و المسلمین فرخ‌فال، مدیر حوزه علمیه استان قم/ ۸
گفت‌وگو با حجت‌الاسلام و المسلمین ملکی مدیر مدرسه علمیه معصومیه/ ۱۰
گفت‌وگو با حجت‌الاسلام والمسلمین رضانژاد عضو شورای علمی جشنواره/ ۱۱
گفت‌وگو با دبیر جشنواره/ ۱۲
جشنواره پنجم از نگاه آمار/ ۱۳
برگزیدگان و شایستگان تقدیر پنجمین جشنواره/ ۱۹
چکیده آثار منتخب/ ۲۷

ویژه‌نامه

پنجمین جشنواره علامه حلی(ره)

اردیبهشت‌ماه ۱۳۹۲

تهیه‌وتنظیم: دبیرخانه جشنواره علامه حلی(ره)
مدیر اجرایی: مهدی مظاهری
گرافیک و صفحه‌آرایی: مهدی نقوی
با تشکر از همکاری: سید خلیل جوادی، مجید عبداللهی، اسلامعلی خسروی، محسن طالبی، علیرضا شاه‌محمدی، داوود دادور

قم، ابتدای بلوار جمهوری، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه، دبیرخانه جشنواره علامه حلی(ره)

۰۲۵۱ ـ ۲۹۰٤۹۷٦
www.jhelli.ir
helli.info2@gmail.com

آئین‌نامه جشنواره علامه حلی (ره)

مقدمه

به منظور تقویت انگیزهٔ پژوهش، شناسایی نخبگان و تلاش علمی طلاب جوان حوزه‌های علمیه و تشویق آنان، آیین‌نامه جشنوارهٔ علامه حلی(ره) به شرح ذیل تدوین می‌گردد.

ماده ۱. جشنوارهٔ علامه حلی(ره) که در این آیین‌نامه «جشنواره» نامیده می‌شود همه‌ساله توسط معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه برگزار می‌گردد.

ماده ۲. پژوهشگرانی که می‌توانند در جشنوارهٔ علامه حلی(ره) شرکت نمایند، طلاب زیر ۳۱ سال مشغول به تحصیل در حوزه‌های علمیه سراسر کشور می‌باشند.

فصل اول: اهداف و سیاست‌ها

ماده ۳. اهداف برگزاری جشنواره عبارت است از:

تقویت نشاط علمی و گسترش روحیهٔ پژوهش در بین طلاب؛

شناسایی نخبگان و استعدادهای علمی برتر طلاب و حمایت از آنان؛

تقویت فرهنگ پژوهش و نگارش آثار علمی؛

افزایش سطح مشارکت و رقابت طلاب در عرصه‌های علمی ـ پژوهشی؛

زمینه‌سازی و هدایت طلاب مستعد به گرایش‌های تخصصی علوم حوزوی؛

جهت‌دهی فعالیت‌های پژوهشی طلاب به سمت نیازهای پژوهشی حوزه و نظام اسلامی؛

کمک به کاربردی کردن علوم اسلامی از طریق شناسایی مسائل و نیازهای حوزه‌های علمیه، جامعه و نظام اسلامی.

ماده ۴. سیاست‌های کلان جشنواره عبارت است از:

ارتباط فعال و اثربخش با واحدهای آموزشی و پژوهشی در راستای اهداف جشنواره؛

جلب مشارکت اساتید، مدیران، طلاب و فضلا در فرآیند برگزاری جشنواره؛

توجه به سطوح مختلف طلاب و توانایی‌های آنان؛

اهتمام به نیازهای علمی و پرداختن به موضوعات روزآمد و تخصصی مناسب با سطح علمی جشنواره.

فصل دوم: تشکیلات و شرح وظایف

ماده ۵. ارکان جشنواره عبارت است از:

شورای سیاست‌گذاری؛

رئیس؛

دبیر؛

شورای علمی جشنواره.

ماده ۶. شورای سیاست‌گذاری بالاترین رکن سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری در برنامه‌های کلان جشنواره است. اعضای این شورا عبارت است از:

معاون پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه (رئیس شورا)؛

معاون پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران (نائب رئیس)؛

معاون آموزش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه (یا نماینده وی)؛

معاون امور حوزه‌های علمیه (یا نماینده وی)؛

مدیرکل امور پژوهشی معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه؛

مدیر سازمان‌دهی و تحقیقات معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران؛

دبیر جشنواره (که همان دبیر شورا می‌باشد)؛

دو نفر از پژوهشگران حوزه با پیشنهاد مشترک مدیرکل امور پژوهشی و مدیر سازمان‌دهی و تحقیقات دو مرکز و تأیید و حکم رئیس شورا؛

مدیر دفتر امور نخبگان و استعدادهای برتر.

تبصره: جلسات شورا با حضور اکثریت اعضاء تشکیل و مصوبات آن با رأی اکثریت مطلق حاضران به تصویب می‌رسد.

ماده ۷. وظایف و اختیارات شورای سیاست‌گذاری عبارت است از:

تصویب سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی جشنواره؛

تصویب آیین‌نامه‌ها، معیارها و مقررات جشنواره؛

بررسی فعالیت‌های علمی و اجرایی دبیرخانه در پایان هر دوره جشنواره؛

تعیین نوع و میزان جوایز؛

انتخاب رؤسای هیئت‌های داوری.

ماده ۸. وظایف رئیس شورای سیاست‌گذاری که ریاست جشنواره را بر عهده دارد عبارت است از:

تشکیل و اداره جلسات شورا؛

نصب و عزل دبیر جشنواره؛

نظارت بر حسن انجام وظایف و مقررات در دبیرخانه جشنواره.

ماده ۹. شورای علمی جشنواره، بالاترین مرجع علمی جشنواره است که اعضای این شورا عبارت است از:

معاون پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه (رئیس شورا)؛

معاون پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

دبیر جشنواره؛

رؤسای هیئت‌های داوری حسب مورد؛

سه تا پنج نفر از اساتید برجسته و صاحب‌نظر به پیشنهاد معاون پژوهش و تصویب شورای سیاست‌گذاری.

ماده ۱۰. وظایف و اختیارات شورای علمی عبارت است از:

تدوین آیین‌نامه‌های داوری جشنواره و

معیارهای ارزشیابی آثار و پیشنهاد آن به شورای سیاست‌گذاری جهت تصویب؛
انتخاب و انتصاب اعضای هیئت‌های داوری از بین اساتید و صاحب‌نظران مربوطه برای هریک از شاخه‌های علمی جشنواره؛
نظارت بر عملکرد هیئت‌های داوری و تأیید فرایند داوری؛
ارائه گزارش عملکرد به شورا؛
تعیین برگزیدگان نهایی جشنواره.
ماده ۱۱. دبیر جشنواره، دبیر شورای علمی نیز بوده و وظیفهٔ هماهنگی جلسات شورا، ارسال دعوت‌نامه‌ها و دستور جلسات برای اعضاء را به عهده دارد.
ماده ۱۲. مسئولیت برنامه‌ریزی و امور اجرایی جشنواره با دبیرخانه جشنواره می‌باشد.
تبصره: دبیرخانه جشنواره در محل معاونت پژوهشی مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه مستقر خواهد بود.
ماده ۱۳. دبیر جشنواره، یکی از محققان حوزه علمیه می‌باشد که دارای توان مدیریتی و سابقه اجرایی مؤثری بوده و به پیشنهاد معاون پژوهش و تأیید شورای سیاست‌گذاری و حکم رئیس شورا، برای یک دوره منصوب می‌شود.
ماده ۱۴. وظایف دبیر جشنواره عبارت است از:
ادارهٔ دبیرخانهٔ جشنواره در چارچوب شرح وظایف، مصوبات و ابلاغیه‌ها؛
پیشنهاد آیین‌نامه‌ها، شیوه‌نامه‌ها، مقررات و اصلاحیه‌های مورد نیاز به شورای سیاست‌گذاری؛
نصب و عزل عوامل اجرایی جشنواره با هماهنگی مدیرکل امور پژوهشی؛
ارتباط و همکاری با اشخاص حقیقی و حقوقی در زمینه برگزاری بهینه جشنواره، بر اساس ضوابط و مقررات اداری مالی و مکاتباتی حوزه؛
ارائه گزارش عملکرد دبیرخانه به رئیس شورای سیاست‌گذاری؛
پیشنهاد برنامه، بودجه و تقویم اجرایی جشنواره و ارائه گزارش مالی به معاونت پژوهش؛
پیشنهاد متن فراخوان جشنواره به مدیرکل امور پژوهشی؛
ثبت و ضبط اسناد، مکاتبات و شرح مذاکرات و مصوبات شورای سیاست‌گذاری؛
هماهنگی جلسات، ارسال دعوت‌نامه‌ها و دستورات جلسات برای اعضای شورای سیاست‌گذاری؛
پیگیری اجرای مصوبات و شورا و گزارش آن به رئیس؛
انجام سایر امور محوله جشنواره.
ماده ۱۵. بودجه مورد نیاز دبیرخانه جهت برگزاری جشنواره، در بودجه سالیانه معاونت‌های پژوهش حوزه‌های علمیه برادران و خواهران لحاظ می‌گردد.
ماده ۱۶. هیئت‌های داوری جشنواره در موضوعات علمی زیر تشکیل می‌شوند:
تفسیر و علوم قرآنی؛
علوم حدیث و درایه؛
کلام؛
اخلاق و تربیت؛
فقه و حقوق اسلامی؛
فلسفه و منطق؛
اصول فقه؛
تاریخ اسلام و تشیع؛
ادبیات؛
علوم انسانی (مرتبط با حوزه دین).
تبصره: تعداد و عناوین هیئت‌های داوری در هر دوره جشنواره، بر اساس نیاز و در قالب هیئت‌های فوق، به پیشنهاد شورای علمی و تصویب شورای سیاست‌گذاری قابل تعیین می‌باشد.
ماده۱۷. هیأت‌های داوری با ۳ یا ۵ نفر عضو تشکیل می‌شوند که از میان اساتید و محققان صاحب‌نظر در هریک از شاخه‌های علمی مذکور در ماده ۱۶، به پیشنهاد رئیس هیأت داوری و تأیید شورای علمی انتخاب می‌شود.
ماده ۱۸. وظایف هیأت‌های داوری عبارت است از:
بررسی اولیه آثار واصله به هیأت
بررسی و نهایی‌سازی کاربرگ‌های ویژه ارزیابی
تعیین ارزیابان
نظارت بر فرایند ارزیابی
معرفی آثار برگزیده جهت طرح در شورای علمی جشنواره
تبصره: هر هیأت داوری می‌تواند اعضای مدعو داشته باشد.

فصل سوم: موارد متفرقه

ماده ۱۹. جوایز و لوح‌های تقدیر از برگزیدگان جشنواره توسط رییس شورای سیاست‌گذاری جشنواره امضا می‌شود.
ماده ۲۰. هیچ پژوهشگری نمی‌تواند برای دو سال پیاپی برگزیده شود ولی انتخاب پژوهشگر به صورت متناوب بلامانع است.
تبصره: مشارکت مجدد آثاری که در دوره‌های قبل شرکت کرده و پذیرفته نشده‌اند، یک بار و منوط به تغییرات اساسی بلامانع است.
ماده ۲۱. این آیین‌نامه در ۲۱ ماده و ۵ تبصره در تاریخ ۱۳۹۰/۱/۳۱ به تصویب کمیته بررسی و تصویب رشته‌های سطح(۳) شورای عالی حوزه‌های علمیه رسید.

پیام مدیر حوزه‌های علمیه
به پنجمین جشنواره علامه حلی (ره)

بسم الله الرحمن الرحیم

بی‌شک تحقیق و پژوهش علمی در آئین ما اهمیت بسیار یافته و آشکار است که افکار، اندیشه‌ها و آثار محققان و پژوهشگران هر جامعه، زیرساخت‌های علمی آن جامعه را تشکیل داده، بناهای علمی و نتایج عملی و تجربی فراوانی به همراه دارد.

در روزگار ما هرچه زمان می‌گذرد، سلاح بودن قلم روشن‌تر شده. میدان برخورد اندیشه‌ها و هجوم و دفاع صاحبان آن آشکارتر می شود.

نوشتن، ورزش ذهن و روح است و پژوهشگری هنر اندیشیدن و تا اندیشه‌ای در کار نباشد، قلم به حرکت درنمی‌آید. بنابراین بر هر طلبه جوان و فاضل، فرض است که قلمرو مطالعاتی خود را گسترده کند تا صاحب نظام فکری منسجم و اندیشه‌ای پویا شود.

انگیزه الهی، احترام به علماء و بزرگان دین، روحیه حقیقت‌جویی، پرهیز از شتاب‌زدگی، رعایت اولویت‌ها، فهم کامل و سپس نقد اندیشه از پیش‌شرط‌های اساسی پژوهش برای پژوهشگران جوان حوزه‌های علمیه است.

جشنواره علامه حلی(ره) کاروان فاخر و بالنده‌ای است که در پنجمین منزل خود قرار دارد و هر سال گامی به جلو نهاده و استعدادهای فراوانی را به میدان رقابتی علمی و پژوهشی فراخوانده و برکات فراوانی را ببار آورده است؛ بی‌تردید مدیران لایق و معاونان زحمتکش پژوهش مدارس علمیه سراسر کشور در به ثمر رساندن این برکات نقش بارزی را داشته و دارند.

این جشنواره که با همت معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه راه‌اندازی شده است، در طی دوره‌های برگزاری خود بر آن بوده تا به اندازه وسع خویش از زحمات پژوهشگران جوان حوزه‌های علمیه تقدیر نموده و زمینه بسط فرهنگ پژوهش را در حوزه‌های علمیه فراهم سازد.

مایه مسرت اینجانب است که شاهدم طلاب وقت‌شناس، فاضل و ارجمندمان در دوران پرنشاط جوانی یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای با ارزش خود را به وجود آورده و در مشارکتی حضور یافته‌اند که سرنوشت علمی، اخلاقی و اعتقادی آیندهٔ خود و امت اسلامی و پیشرفت فکری و فرهنگی کشور عزیزمان را رقم می‌زند.

انتظار می‌رود طلاب جوان پژوهشگر برای تولید اندیشه‌ها و نظریه‌های اسلامی در شاخه‌های مختلف دانش حوزوی و همچنین علوم انسانی مرتبط با حوزه دین که ناظر به نیازهای امروز حوزه های علمیه و جامعه اسلامی باشد گام بردارند.

اینجانب با ابراز تشکر از همه دست‌اندرکاران گرامی و نویسندگان و پدیدآورندگان آثار، آرزومندم این حرکت خجسته مورد عنایت حضرت صاحب‌الامر امام زمان(عج) واقع شده و موجبات رشد و بالندگی اندیشه و توسعه فرهنگ دینی را در کشور عزیز اسلامی‌مان پدید آورد.

والسلام

سید هاشم حسینی بوشهری

اردیبهشت ۱۳۹۲

گفت‌وگو

لزوم سویه‌دادن نظام آموزشی به سمت تحقیق و پژوهش

حجت‌الاسلام والمسلمین سید علی عماد
معاون پژوهش حوزه‌های علمیه
و رئیس شورای سیاستگذاری جشنواره علامه حلی(ره)

به‌عنوان اولین سؤال بفرمایید، مسئولیت معاونت پژوهش در راستای ارتقاء سطح کمی و کیفی پژوهش در حوزه‌های علمیه چه می‌باشد؟

مأموریت ستاد پژوهش حوزههای علمیه چنین تعریف شده است: «مدیریت و راهبری پژوهش و تولید دانش در حوزه‌های علمیه» و روشن است که جریان تولید دانش باید بر اساس نقشه راه معین، هدفمند، جهت‌دار و ناظر به نیازهای انسان و جامعه معاصر بویژه نظام اسلامی و جهان اسلام بوده و با سرعت مناسب و بهنگام انجام پذیرد. برای تحقق چنین ماموریتی طبیعتا میبایست امر پژوهش در حوزه‌های علمیه ناظر به رشد روزافزون و گوناگون نیازها و عمق‌یابی پرسش‌ها هم از نظر کمی و هم به جهت کیفی از رشد لازم برخوردار باشد.

از نگاه دیگر، چرخه پژوهش نیازبنیاد است و فرایندمحور و روش‌نهاد است نیروی انسانی و سازمان فعال، کارآمد و توانمند می‌خواهد. چرخه نشر و معرف مناسب را می‌طلبد. لذا برای ارتقاء وضعیت پژوهش باید نکات ذیل به جد مورد اهتمام باشد:

۱- نظام و چرخه کارآمد نیازسنجی برای دستیابی به نیازهای روزآمد و معاصر که این مهم در سال‌های اخیر مورد توجه جدی معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه قرار گرفته است و اولین خروجی آن سند اولویت‌های پژوهشی دانش فقه است.

۲- طراحی و نهادینه‌سازی فرایند مناسب برای تولید دانش

۳- تربیت نیروی انسانی مناسب و کارآمد که مهم‌ترین زیرساخت آن دست‌یابی به نظام آموزش پژوهش‌گرا است که متأسفانه در این مسیر با مشکلاتی جدی مواجه هستیم.

۴- سازمان مناسب راهبری و اجرائی در امر پژوهش که باید دائما در حال بازسازی و روزآمدسازی خود باشد که آن هم خالی از ضعف نیست.

۵- چرخه نشر و مصرف و کار سبقت دانش که در کشور ما در نوع حوزه‌های دانش از کاستی‌هائی رنج می‌برد.

رویکرد معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه در برگزاری جشنواره علامه حلی(ره) چیست؟

رویکرد ما در برگزاری جشنواره، دست‌یابی و حداقل حرکت به سمت دست‌یابی به چند هدف است: نخست، ترویج و فرهنگ‌سازی امر پژوهش؛ دوم، فعال‌سازی حوزویان و طلاب جوان در سراسر کشور و دعوت همگانی از آنان برای ورود به عرصه فعالیت‌های پژوهشی؛ سوم، شناسائی بضاعت حوزه در جریان آزمایشی و تمرینی تولید دانش؛ چهارم، شناسائی استعدادهای فعال در این عرصه و پنجم، تشویق و تقدیر از طلاب جوان فعال در امر پژوهش.

> **مهمترین بایسته پژوهش در عرصه طلاب جوان، جدی گرفتن تحول نظام آموزشی و سویه‌دادن آن به سمت تحقیق و پژوهش در عمل است.**

در ارتباط با پاسخگویی به نیازهای روزآمد، در جشنواره چه تدابیری اندیشیده شده است؟

انجام مطالعه و اجرای طرح نیازسنجی تکالیف پژوهشی از مهمترین و تأثیرگذارترین عوامل در این رابطه است. در خصوص این طرح این توضیح لازم است که طرح «تکالیف پژوهشی طلاب چگونگی»، شاخص‌ها و شرایط فعالیت‌های موظفی پژوهشی طلاب را در پایه‌ها و مقاطع مختلف تحصیلی تنظیم می‌کند.

بر این اساس هر طلبه در هر پایه و مقطع به صورت الزامی باید فعالیت‌هائی در عرصه پژوهش داشته باشد برای سامان دادن به فعالیت‌های

پژوهشی طلاب، نیازسنجی تکالیف پژوهشی در حال انجام است که در گام نخست مدل آن طراحی و نهائی شده است.
براساس این مدل، هر استاد قادر خواهد بود با توجه به فرایند استاندارد و شاخص‌ها نیاز پژوهشی را شناسائی و به طلاب معرفی نماید.

غیر از اختصاص داشتن به طلاب حوزه‌های علمیه، چه وجه تمایزی میان جشنواره‌های مختلفی که در کشور در حوزه علوم اسلامی و انسانی برگزار می‌شود (از جمله جشنواره فارابی و...) با جشنواره علامه حلی(ره) می‌توان برشمرد؟

جشنواره فارابی در حقیقت جشنواره بین‌المللی عرصه علوم انسانی است و با جشنواره علامه حلی(ره) تفاوت‌هائی از این قرار دارد:
- جشنواره فارابی عرصه پژوهش‌های تولیدگر دانش را در بر می‌گیرد و سرآمدان و مجریان دارای سابقه طولانی در کار علم و پژوهش را پذیرا است، در حالی‌که جشنواره علامه حلی(ره)، جشنواره طلاب جوان حوزه‌های علمیه بوده و بیشتر رویکرد فرهنگ‌سازی و تشویق دارد.
- جشنواره علامه حلی(ره) عرصه علوم انسانی را در بر نمی‌گیرد و فقط علوم حوزوی و علوم انسانی مرتبط با حوزه دین را در بر می‌گیرد.
- در جشنواره علامه حلی(ره) هر چند جمعی از طلاب خارجی‌زبان شرکت می‌کنند، اما یک جشنواره بین‌المللی رسمی و مصوب نیست.

به نظر شما امروزه بایسته‌های پژوهش در حوزه علوم اسلامی کدامند؟

مهمترین بایسته پژوهش در عرصه طلاب جوان در شرایط امروز، جدی گرفتن تحول نظام آموزشی و سویه دادن آن به سمت تحقیق و پژوهش در عمل است. همه باید تصمیم بگیریم اگر بیشتر از آنچه حرف می‌زنیم عمل نمی‌کنیم، حداقل به اندازه‌ای که حرف می‌زنیم عمل کنیم. آیا واقعا معتقد به ضرورت تحقق نظام آموزش پژوهش‌گرا هستیم؟ برای این مهم چه اقدامی کرده‌ایم؟

رقابت سالم زمینه‌ساز تحرک و نشاط پژوهشگران است

آقای محمود خالقی
معاون پژوهش حوزه‌های علمیه خواهران
و نائب رئیس شورای سیاستگذاری جشنواره علامه حلی(ره)

نگاه شما در حوزه‌های علمیه خواهران در رابطه با پژوهش چیست؟

با عنایت به فرمایش مقام معظم رهبری مدظله العالی که، حوزه علمیه پشتوانه پژوهشی و دینی نظام در حوزه عقیدتی است و هم‌چنین تأکیدات مکرر ایشان در خصوص لزوم تولید علم، حوزه علمیه خواهران خود را موظف می‌داند تا برای خدمت به نظام مقدس جمهوری اسلامی و پاسخگویی به شبهات عدیده بدخواهان دین و نظام، مقوله پژوهش را به عنوان ثمره مبارک حوزه، در کنار فعالیت‌های فرهنگی و تبلیغی بداند و از این‌رو برآنیم تا سمت‌وسوی تمامی برنامه‌های حوزه به سمت تربیت طلابی پژوهشگر باشد.
حوزه علمیه خواهران معتقد است که موفقیت طلبه در هر یک از عرصه‌های موجود از تبلیغ، تدریس، تألیف و... مستلزم داشتن روحیه پژوهش‌گری و توانایی تحقیق و پژوهش است.
به همین خاطر خدمت به پژوهش را خدمت به «حوزه» می‌دانیم و از هیچ تلاشی در این مسیر فروگذاری نخواهیم کرد. پرواضح است که رسیدن به این هدف والا یعنی «هر طلبه؛ یک پژوهشگر» پیمودن مسیری طولانی را می‌طلبد که ما با توکل به خداوند بزرگ با گام‌هایی استوار طیّ این مسیر را آغاز نموده‌ایم.

به نظر شما سطح کیفی پژوهش‌هایی که امروزه در میان طلاب خواهر در حال انجام است در مقایسه با گذشته چگونه است؟

وقتی به انواع عرصه‌ها وگرایش‌های پژوهشی موجود در فراخوان‌هایی همچون جشنواره علامه حلی(ره) و موفقیت طلاب خواهر در آن‌ها می‌نگریم، به خوبی، رشد و توسعه فرهنگ پژوهش در حوزه

خواهران و رسیدن به خودباوری نسبی را در بین خواهران طلبه شاهد هستیم.
ورود طلاب خواهر به عرصه تألیف کتاب و مقاله در کنار تحقیقات پایانی و پایان‌نامه‌ها و موفقیت ایشان، نشان از رشد قابل توجه بانوان طلبه از نظر کمی وکیفی در پژوهش دارد که با داشتن چشم‌انداز مشخص و برنامه‌ریزی مدوّن و حمایت جدّی‌تر از ایشان، شاهد موفقیت روزافزون ایشان در این عرصه خواهیم بود.

جشنواره علامه حلی(ره) را با توجه به اهداف آن چگونه ارزیابی می‌کنید؟

بدیهی است که وجود عرصه‌های رقابت سالم بین پژوهشگران، افزون بر عرضه آثار پژوهشی محققین حوزوی به جامعه علمی، باعث ایجاد تحرک و نشاط بیشتر در بین ایشان نیز می‌گردد. جشنواره علامه حلی(ره) در طول برگزاری پنج دوره خود، نقش بسزایی در شناسایی، معرفی و تشویق محققین جوان حوزوی و ایجاد فضایی بانشاط برای جوانان حوزه ایفاء نموده است.
آن‌چه در این زمان ضروری است، آسیب‌شناسی کارشناسانه‌ای است که باید توسط صاحب‌نظران به عمل آید تا ضمن تقویت نقاط قوت، به دنبال رفع نقاط ضعف باشیم تا شاهد تأثیرگذاری بیشتر جشنواره در سال‌های آینده باشیم.
اما توجه به نکات زیر می‌تواند بر غنای جشنواره بیفزاید:
ـ استفاده از سامانه برای ارزیابی‌ها و کاستن از زحمت و هزینه توسط طلاب؛
ـ برنامه‌ریزی برای بهره‌برداری از پژوهش‌های برتر؛
ـ توجه به سطح تحصیلی طلاب و تعداد نفرات در هر سطح و تعداد برگزیدگان و شایستگان تقدیر، هرچه تعداد طلاب در هر سطح بیشتر باشد لازم است تعداد نفرات برگزیده و... نیز بیشتر شود؛
ـ برنامه‌ریزی جهت استفاده از امکانات سامانه و آموزش‌های مجازی برای تقویت و ارتقاء هر چه بیشتر توان طلاب و دوره‌های آموزشی و... برای شرکت‌کنندگان در همایش؛
ـ تأثیرگذاری جدی‌تر نتایج در پیشرفت تحصیلی طلاب و امکان حضور در عرصه‌های دیگر پژوهشی؛
ـ تشکیل گروه‌ها و انجمن‌های طلبگی در حاشیه جشنواره برای تبادل‌نظر و عرضه آثار.
نکته بسیار حائز اهمیت، ایجاد رقابت آثار پژوهشی در سطح مدرسه، استان و ملی است که هم انگیزه طلاب را برای ورود در این عرصه بیشتر می‌کند و هم تا حدی از هزینه‌های جانبی می‌کاهد. از این‌رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران، جشنواره ششم را با این رویکرد آغاز کرده است.

برای ارائه آثار فاخر توسط بانوان طلبه به جشنواره، چه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در حوزه‌های علمیه خواهران، صورت گرفته است؟

معاونت پژوهش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران برای تولید و ارائه آثار فاخر توسط بانوان طلبه به جامعه علمی اقدامات متعددی انجام داده و در دست اقدام دارد که از آن جمله است:
ـ تشکیل هسته‌های علمی ـ پژوهشی ویژه فارغ‌التحصیلان حوزوی که تاکنون ۲۳۵ هسته تشکیل و به کار پژوهشی مشغول می‌باشند؛
ـ تشکیل انجمن‌ها و کانون‌های پژوهشی ویژه طلاب شاغل به تحصیل در سطح ۲ (کارشناسی) و سطح ۳ (کارشناسی ارشد)؛
ـ اجرای طرح‌های مختلف پژوهشی با هدف راهنمایی و کمک به تولید آثار پژوهشی توسط هسته‌ها، انجمن‌ها و کانون‌های پژوهشی؛
ـ هدایت، ارزیابی و چاپ آثار پژوهشی قرآنی طلاب در قالب کتابچه‌های قرآنی؛
ـ تشکیل شورای علمی ـ پژوهشی استانی به منظور جهت‌دهی، حمایت ومدیریت تشکل‌های پژوهشی موجود در استان و... .

جشنواره علامه حلی(ره) در طول برگزاری پنج دوره خود، نقش بسزایی در شناسایی، معرفی و تشویق محققین جوان حوزوی و ایجاد فضایی بانشاط برای جوانان حوزه ایفاء نموده است.

امر پژوهش از امور محوری حوزه تلقی می‌شود

حجت‌الاسلام والمسلمین احمد فرخ‌فال
مدیر حوزه علمیه استان قم (استان برتر به لحاظ تعداد آثار منتخب)

وضعیت پژوهش را در حوزه علمیه قم در حال حاضر چگونه ارزیابی می‌کنید و افق آن را در آینده چطور می‌بینید؟

امر پژوهش یکی از امور محوری حوزه تلقی می‌شود. بهترین مستند کار حوزه و حوزویان آیه «نفر» است. در این آیه، خدا طوائف مسلمین را موظف می‌کند که افراد مستعد و مناسب خود را برای دریافت معارف دین و اهل‌بیت(ع) به حوزه‌های علمیه گسیل دارند و از انسان‌های مستعد در حوزه‌های علمیه فقهایی ساخته شود و کار ابلاغ دین و انتقال معارف اسلامی و دینی را به جامعه اسلامی انجام دهند.
نقش و جایگاه پژوهش در استخراج احکام و اسلام ناب از منابع اسلامی را باید نقش مهمی دانست؛ کسی که در علوم پایه و اساسی اسلامی مهارت کامل و کافی نداشته باشد و در تحقیق و پژوهش اسلامی ورزیده نباشد، نمی‌تواند رد فروع بر اصول کند، استخراج احکام کند و مردم را نسبت به دین آگاه کند، پس امر پژوهش در ماهیت اجتهاد و ماهیت استخراج احکام نهفته است. بزرگان دین، مراجع عظام و صاحبان حوزه‌های علمیه با اعتقاد راسخ به جایگاه پژوهش در منابع اسلامی فقه جواهری آفریدند و فقه جواهری مجموعه‌ای از پژوهش در احکام شریعت اسلامی است.

یک طلبه، پس از آگاهی اجمالی نسبت به علوم پایه، باید آن‌چنان مهارت پیدا کند که از منابع اسلامی، اصول و فروع دین را به مردم آموزش دهد.

امروزه حوزه‌های علمیه به دنبال این هستند که آموزش، پژوهش‌محور باشد؛ یعنی بعد از اینکه طلبه آگاهی اجمالی نسبت به علوم پایه پیدا کرد، باید آن‌چنان مهارت پیدا کند که از منابع اسلامی اصول دین و فروع دین را به مردم آموزش دهد. محصلی که تئوری‌ها را به عنوان تئوری علمی یاد گرفته و در میدان وسیع پژوهش، کار تحقیقاتی نکرده باشد در انجام مأموریت خود نافرجام خواهد بود.

قبل از انقلاب با آن‌همه فشار دولت‌ها و کسانی که اعتقاد به دین نداشتند و بعد از انقلاب، علما و محصلین و حوزه‌های علمیه در امر پژوهش فعال بودند و امروز شاهد حرکت عظیم و بزرگ در پژوهش و تألیف هستیم. امروز خوشحال می‌شویم که ببینیم ده‌ها و صدها مرکز پژوهش با افراد شاخص و زبده برای تحقیق کار می‌کنند صدها کتاب در سال محصول کار این مراکز پژوهشی است و این علاوه بر تحقیقات فردی است که طلاب و محصلین و دانشمندان ما در حوزه‌های علمیه و به خصوص در حوزه علمیه قم کار آن را به‌خوبی انجام می‌دهند.

مهمترین فعالیت‌های حوزه علمیه قم در عرصه پژوهش طلاب جوان کدامند و چه راهکارهایی برای ارتقای روحیه پژوهش در حوزه پیشنهاد می‌کنید؟ نقش جشنواره علامه حلی(ره) را در این راستا چگونه ارزیابی می‌کنید؟

مصوبه‌ای از شورای عالی حوزه‌های علمیه در حال اجرا در مدارس ما می‌باشد که بر اساس آن، در نیمه اول سال تحصیلی، ۵ نمره به امر پژوهش اختصاص داده شده است و این نشان‌دهنده اهتمام مدیران و برنامه‌ریزان حوزه به امر پژوهش و اهمیت آن در حوزه‌های علمیه است. اخیرا ما پیشنهادی را به شورای مدیریت و مدیر محترم حوزه‌های علمیه داده‌ایم که لحاظ نمره پژوهش در نیمسال دوم نیز در نظر گرفته شود که این پیشنهاد در حال بررسی و برنامه‌ریزی است و به لطف الهی اگر آموزش در حوزه علمیه قم بر محور پژوهش باشد آینده بسیار روشنی را خواهد داشت.

برای اینکه حوزویان و علاقمندان به حوزه بدانند که به امر تحقیق و پژوهش در حوزه تا چه اندازه اهتمام داده می‌شود، باید عرض کرد که در حال حاضر در حوزه‌های علمیه بیش از ۵ هزار پایان‌نامه علمی که محصول کار پژوهش و تحقیق طلاب در سطوح عالی حوزه‌های علمیه یعنی سطح ۳ و ۴ است در مباحث مربوط به فقه، اصول، کلام، تفسیر، علوم تخصصی حوزوی و دینی، نوشته شده است و این امر ظرفیت بزرگی در حوزه است که در حال رشد و تکامل و پویایی است.

یکی از مسئولیت‌های خوب معاونت پژوهش حوزه‌های علمیه، آموزش روش تحقیق و پژوهش است. کارگاه‌هایی در حوزه‌های علمیه تشکیل می‌شود که در امر آموزش تحقیق برای طلاب جوان اقدامات خوبی انجام می‌دهند و در کنار این برنامه، اردوهایی نیز در تابستان‌ها توسط اساتید پژوهش برگزار می‌شود که این برنامه‌ها نویدبخش آینده روشن و نورانی در حوزه‌های علمیه در امر پژوهش است و امیدواریم که حوزه‌های علمیه با رشد و نمو در آینده بتوانند کرسی‌های نظریه‌پردازی را در داخل و خارج کشور بر عهده بگیرند.

قطع دارم که برنامه‌هایی مانند جشنواره علامه حلی(ره) باعث تشویق طلاب محقق خواهد شد و آنها را به سمت‌وسوی بیشتر مفید و مؤثر بودن ساماندهی خواهد کرد و پرچم اسلام و معارف اهل‌بیت(ع) را با برنامه‌ریزی‌هایی که در این جشنواره انجام می‌دهید بر دوش فضلا و علماء قرار خواهید داد تا مسئولیت خودشان را به نحو احسن انجام دهند.

لزوم حمایت سازمان‌یافته از نخبگان حوزوی

حجت‌الاسلام والمسلمین حمید ملکی
مدیر مدرسه علمیه معصومیه قم (مدرسه برتر به لحاظ تعداد آثار منتخب)

رمز موفقیت مدرسه علمیه معصومیه را در انتخاب بعنوان یکی از مدارس برتر در جشنواره علامه حلی(ره) چه می‌دانید؟

اینکه مدرسه معصومیه به عنوان مدرسه نمونه پژوهشی انتخاب شده است به دو دلیل است: اولین دلیل وضعیت مدرسه معصومیه است؛ چون طلاب از لیسانس و فوق‌لیسانس در این مدرسه پذیرش می‌شوند و در ضمن تحصیل و بعد از اتمام دانشگاه تحقیق ارائه می‌دهند. این مسئله باعث می‌شود طلبه دست به قلم ببرد و پژوهش را شروع کند. طلاب مدرسه معصومیه روحیه پژوهش را از جای دیگر آورده‌اند.

دومین دلیل که از دلیل اول مهمتر است این است که مدرسه معصومیه این توان و استعداد را درک کرده و زمینه ارائه تحقیق و پژوهش را فراهم می‌کند. ما کارگاه آموزش تحقیق‌نویسی، کتاب‌نویسی و پایان‌نامه‌نویسی داریم و جشنواره‌ای به نام جشنواره امام خمینی(ره) ترتیب داده شده که تحقیقات طلاب معصومیه را جمع‌آوری و ارزش‌گذاری می‌کند و برترین‌ها در این جشنواره تشویق می‌شوند و ما در این راه هزینه‌های زیادی هم صرف می‌کنیم.

البته ما با اینکه این نمونه بودن را می‌ستاییم، همچنان از وضعیت موجود راضی نیستیم و باید به سوی وضعیت مطلوب حرکت کنیم، چون به لحاظ تعداد جمعیت‌مان در مدرسه معصومیه باید تعداد بیشتری از طلبه‌ها در جشنواره‌ها حضور داشته و جزء برترین‌ها باشند.

توصیه حضرت‌عالی به طلاب و مسئولین مدارس درباره تحقیق و نویسندگی چیست؟

امسال، معاون پژوهش مدرسه طرح بسیار خوبی راه‌اندازی کرد؛ به این صورت که در کنار پرونده آموزشی، پرونده پژوهشی برای تمام طلاب تشکیل داد و پیشنهاد من این است که این طرح در تمام مدارس اجرا شود. اگر این طرح اجرا شود مشکل پژوهش در حوزه‌ها تا حدودی حل می‌شود؛ به این صورت که در پایه اول تحقیق کلاسی، در پایه سوم تحقیق پایانی و در پایه پنج و ششم پایان‌نامه داشته باشیم، یعنی یک فرایند «از ساده به سخت» را شروع کنیم

قبل از اینکه این کار شروع شود طلاب باید آموزش‌های لازم را در مورد نویسندگی، تحقیق‌نویسی و پایان‌نامه‌نویسی دیده و مجبور باشند مهارت‌های پژوهشی را یاد بگیرند.

این طرح فرایند رشد پژوهشی طلبه را طی ۶ سال با ارزش‌گذاری نشان می‌دهد که فرد طی این ۶ سال افت کرده یا رشد داشته است.

پیشنهاد اول ما پرونده پژوهشی برای تمام طلاب است.

این که ۵ نمره در ترم اول می‌تواند در اختیار استاد باشد که نصف این نمره را برای امر پژوهش و نصف دیگر را برای انضباط لحاظ کند. این طرح معیار ندارد و سلیقه‌ای است، یک سال اجرا شد و با مشکل برخورد کردیم. با سلائق مختلفی که وجود داشت اعتماد طلبه‌ها به نمره هم از بین می‌رفت و به این طرح نیز نگاه آموزشی کردند و در زیر مجموعه امور آموزشی گنجانده شد نه امور پژوهشی.

اگر گفته شود که با حجم زیاد دروس حوزه چگونه طرح تشکیل پرونده پژوهشی اجرا شود؟ راهکاری اجرایی که به نظرم می‌رسد این است که خیلی از درس‌ها مثل تجوید و احکام را می‌شود به شکل کارگاه ارائه کرد به این صورت که از ۶۰ جلسه یک درس، ۲۰ جلسه‌اش کارگاهی برگزار شود که خود طلبه‌ها کار کنند و بحث‌های تئوری و نظری زیاد وقت طلبه‌ها را نگیرد و طلاب وقت اضافی را برای پژوهش قرار دهند.

مزایای این طرح این است که به عنوان کلاس محسوب شده، در وقت طلبه‌ها صرفه‌جویی می‌شود و هم برای نویسندگی، انگشت طلبه‌ها راه می‌افتد.

چه راهکارهایی را برای حمایت از نخبگان و استعدادهای برتر حوزوی پیشنهاد می‌کنید؟

متأسفانه شاهدیم که حوزه بعضا هزینه می‌کند اما برداشت نمی‌کند و کسانی که می‌توانند در حوزه‌های علمیه تولید علم، ایده‌پردازی و نظریه‌پردازی کنند وارد کارهای اجرایی یا اجرایی ـ فرهنگی شده یا نهایتا استاد دانشگاه می‌شوند، در حالی که اینها می‌توانستند در حوزه‌ها تحول جدی در علوم اسلامی و انسانی ایجاد کنند.

راهکار همان کاری است که غربی‌ها می‌کنند، یعنی در المپیادها، نخبگان کشورهای جهان سوم را شناسایی و سپس ارزش‌گذاری کرده و در نهایت از آنان دعوت به همکاری می‌کند.

پس اولا: حوزه باید از طریق المپیادها و جشنواره‌ها، نخبه‌شناسی نموده و در وهله بعد، آنان را مورد حمایت سازمان‌یافته قرار دهد.

اینکه به شهریه ممتازین حوزه ۲۰ هزار تومان اضافه شود این طرح، نخبه‌نگهدار و نخبه‌پرور نیست.

در کنار جذب، شناسایی و حمایت مادی و معنوی، برای نخبگان برنامه تربیت و تهذیب ویژه نیز باید داشته باشیم که نخبه یا استعداد برتر در مسیر غرور، استکبار و منیت نباشد.

لزوم ارائه شیوه‌های جدید در مطالعات کاربردی

حجت‌الاسلام والمسلمین عزالدین رضانژاد
رئیس پژوهشکده علوم اسلامی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی(ص)
و عضو شورای علمی جشنواره علامه حلی(ره)

تعاریف مختلفی از پژوهش ارائه شده است، تعریف جنابعالی از پژوهش چیست؟

پژوهش تلاش علمی روشمند جهت دستیابی به حل مسأله یا پاسخ به سوال جزئی، ارائه استدلال جدید نقد و بررسی دیدگاه و ادله پیشین، طرح دیدگاه جدید یا نظریه پردازی در گسترش دانش است.

وضعیت پژوهش در حوزه‌های علمیه را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

موضوع «اجتهاد» در مسائل فقهی که به صورت ویژه از عصر غیبت در میان شیعیان امامیه طرح گردید و در طول زمان بر کیفیت و کمیت آن افزوده شد، بیانگر امتداد تاریخی آن در میان شیعه است.

«اجتهاد» مصطلح پژوهشی سرآمد در موضوع فقه و اصول است که در حوزه‌های علمیه با فراز و نشیب‌های مختلفی که داشته، همواره مطرح بوده است؛ لیکن از آنجا که علوم اسلامی، شاخه‌های متنوع و متکثر دارد، اجتهاد علمی و پژوهش در موضوعات و مسائل گوناگون آن از ضروریات نیازهای علمی این عصر است. وضعیت رو به رشد فعلی در عرصه پژوهشی‌های علمی در حوزه‌های علمیه معاصر نسبت به پاسخگویی به نیازها و انتظارات عصر ما کافی نیست و باید بر سرعت، کمیت و کیفیت آن افزوده شود.

در عرصه‌های پژوهشی، باید علاوه بر مطالعات نظری و پژوهش‌های علمی محض، به مطالعات کاربردی همراه با ارائه راهکارها و شیوه‌های جدید هم پرداخته شود.

با توجه به نیازهای جامعه چه عرصه‌هایی را برای پژوهش به طلاب جوان توصیه می‌فرمایید؟

عرصه‌های پژوهش برای طلاب جوان با توجه به نیازهای جامعه فراوان است. با این توضیح که: غالب پژوهش‌ها با هدف پاسخ‌گویی به نیازها و ضرورت‌ها شکل می‌گیرند. طلاب جوانی که از نعمت دقت و فرصت، هوش و ذکاوت، سخت‌کوشی و زحمت، تعمق و تأمل و... برخوردارند پس از شناسایی نیاز در رشته‌ها و گرایش‌های تخصصی به کنجکاوی، ژرف‌اندیشی و واکاوی علمی پرداخته، به کشف مجهول و پاسخ علمی‌تر به شبهات و پرسش‌های نو بپردازند.

از آنجا که عرصه‌های مورد نیاز محدود نیست، به نظر می‌رسد همه استعداد و توان علمی باید به کار گرفته شود تا فهم بهتری از موضوعات دینی ارائه گردد و با مسأله‌محوری علاوه بر مطالعات نظری و پژوهش‌های علمی محض، به مطالعات کاربردی همراه با ارائه راهکارها و شیوه‌های جدید هم پرداخته شود و نیز از این نکته غفلت نشود که حکومت دینی به صدها بلکه هزاران مسأله پژوهشی نیاز دارد و طلاب جوان می‌توانند به تناسب تخصص و توان علمی و علاقه‌شان علاوه بر تأمین نیازهای حکومت اسلامی به پژوهش‌هایی که پاسخ‌گوی شبهات نسبت به اسلام و مکتب اهل‌بیت(ع) است بپردازند.

جشنواره علامه حلی(ره) چه نقشی در گسترش فرهنگ پژوهش در بین طلاب جوان می‌تواند داشته باشد؟

جشنواره علامه حلی(ره) فرصت مغتنمی را برای همه پژوهشگران جوان حوزوی فراهم ساخته تا بتوانند با پشتکار و جدیت تمام، رسالت قلم حوزه را ـ که علاوه بر نیاز زمان، ماندگاری برای نسل‌های آینده را در پی دارد ـ احیا کنند. نقش پیدا و پنهان جشنواره علامه حلی(ره) را نمی‌توان ضمن چند نکته ذکر کرد، لیکن می‌توان به برخی از آنها اشاره نمود. از جمله:

ـ زمینه‌سازی برای فراهم ساختن ابزار و وسایل پژوهش در حوزه‌های علمیه برادران و خواهران
ـ بهانه‌ای برای تجهیز بهتر و بیشتر کتابخانه‌ها، به ویژه در شهرستان‌ها و شهرهای کوچک
ـ زمینه‌سازی بیشتر برای نظریه‌پردازی طلاب جوان
ـ گشایش عرصه نقد و بررسی بیشتر در مسائل مختلف علوم اسلامی
ـ مایه گسترش آموزش پژوهش‌محور
ـ کمک به تولید علم از طریق تشویق‌ها و...
ـ ایجاد زمینه مناسب برای رقابت سالم در عرصه علم و دانش
ـ آگاهی‌بخشی بیشتر نسبت به معیار پژوهش

اصلاح فرم‌ها در راستای اتقان ارزیابی‌ها

حجت‌الاسلام والمسلمین مجتبی گودرزی
دبیر جشنواره

برای شروع، گزارشی از وضعیت آثار دریافتی و نحوهٔ ارزیابی آثار در این دوره از جشنواره ارائه نمائید.

در جشنواره امسال، ۵۹۵۱ نفر طلبه خواهر و برادر با ارائه ۷۰۰۹ اثر پژوهشی رقابت داشتند که از این تعداد، ۳۱۶۷ اثر مربوط به طلاب برادر و ۳۸۴۲ اثر مربوط به طلاب خواهر بوده است. امسال برای ارزیابی آثار، از ۱۴ فرم مختلف ارزیابی بهره بردیم که یک فرم، مربوط با ارزیابی اجمالی آثار و سیزده فرم دیگر مرتبط با ارزیابی تفصیلی آنها بودند.

فرم ارزیابی اجمالی به گونه‌ای طراحی شده بود که در آن، علاوه بر پوشش دادن بارم‌بندی متفاوت مقالات، کتب و پایان‌نامه‌ها در سطوح مختلف ارزیابی جشنواره، معیارهای ظاهری و محتوایی آثار، بسته به قالب آنها بررسی می‌شد.

جهت ارزیابی تفصیلی نیز برای مقالات ۵ فرم، کتاب‌ها ۵ فرم و پایان‌نامه‌ها ۳ فرم طراحی و تدوین شده بود و در نهایت نیز برگزیدگان جشنواره بر اساس همین فرم‌های ارزیابی تفصیلی انتخاب و معرفی شدند.

شاخصه‌های پژوهش برتر در جشنواره علامه حلی(ره) چیست؟

پژوهش برتر در این جشنواره شاخصه‌های متعددی دارد، که از جمله آن‌ها می‌توان به قوّت علمی وادارهٔ پژوهش به گونه‌ای که ورود و خروج و تحلیل و تعلیل از درجهٔ خوبی برخوردار باشد، رعایت شکل ظاهری و ساختاری پژوهش، عنوان بدیع و وجود نوآوری در زمینه‌های مختلف، قلم‌پردازی محقق و اثبات این که اثر از خود مؤلف است و نه دیگران و همچنین، تفحّص در منابع متعدد و معتبر متناسب با عنوان پژوهشی اشاره کرد.

سطح علمی آثار رسیده به جشنواره پنجم با دوره‌های قبل تفاوتی داشته است؟ اگر داشته دلیل آن را در چه می‌دانید؟

بررسی‌های ما نشان می‌دهد که هرساله سطح علمی آثاری که به دبیرخانه جشنواره ارسال می‌شود، در مجموع بالاتر می‌رود و طبیعتا رقابت بین آثار نیز خیلی شدیدتر و نزدیک‌تر خواهد بود. البته ما هم با توجه به این امر، فرم‌های ارزیابی متناسب با سطح علمی طلاب و قالب آثاری که ارائه می‌کنند تدوین کرده‌ایم و از نظر علمی نیز سطح ارزشیابی آثار ارتفاع پیدا کرده است.

مشکلات و کاستی‌های آثار امسال را در چه می‌بینید و برای رسیدن به وضع مطلوب چه راهکارهایی پیشنهاد می‌کنید؟

لازم است در اینجا به نکته‌ای اشاره کنم که متأسفانه در برخی استان‌ها بدلیل اجباری بودن انجام تحقیق برای مدارس، برخی از طلاب به سمت کپی‌برداری از منابع اینترنتی و... میل پیدا کرده‌اند و بعضا همین آثار از سوی مدرسه یا مدیریت حوزه استان برای جشنواره ارسال می‌شود که البته آثار دریافتی توسط دبیرخانه جشنواره از لحاظ اینترنتی بودن یا کپی‌برداری از منابع دیگر بررسی و حذف شده و توسط بخش علمی جشنواره با صاحبان آثار مشکوک، مصاحبه علمی صورت می‌گیرد.

برخی از آثار نیز که به نام کتاب فرستاده شده بود دارای ساختار کتاب نبودند. همچنین عناوین مبتلا به و مسائل روز در برخی حوزه‌ها کمتر به چشم می‌خورد. یکسان‌سازی ظاهری و رعایت قانون واحد نیز از دیگر مشکلات برخی آثار بود.

در ارتباط با ارتقای سطح ارزیابی آثار و همچنین آموزش و ارتقای سطح بینش علمی ارزیابان، آیا اقدام خاصی داشته‌اید؟

امسال برای نخستین‌بار، ارزیابی اجمالی آثار توسط گروه مربوطه انجام شد و مسئول گروه بر روند ارزیابی آثار گروه خود نظارت و احاطه داشت و ارزیابی‌ها با اتقان بیشتری نسبت به سال قبل انجام شد.

آیتم‌های مختلف فرم‌های ارزیابی در این دوره نیز طی جلسات متعدد کارشناسی بحث و بررسی شده و در نهایت، تمام این آیتم‌ها و میزان امتیاز آنها برای هر سطح به تأیید شورای علمی جشنواره که بالاترین مرجع صلاحیت‌دار در این زمینه می‌باشد، رسیده است.

ارزیابان جشنواره علامه حلی(ره) نیز از چهره‌های شناخته شده حوزه و دانشگاه و با تحصیلات غالبا سطح ۴ حوزه یا دکتری دانشگاه می‌باشند که تذکر نکات مهم ارزیابی و انتظاراتی که در نحوه ارزیابی مدنظر است به صورت مکتوب و یا به نحو شفاهی به ارزیابان داده شده است.

آمارهای مربوط
به جشنواره

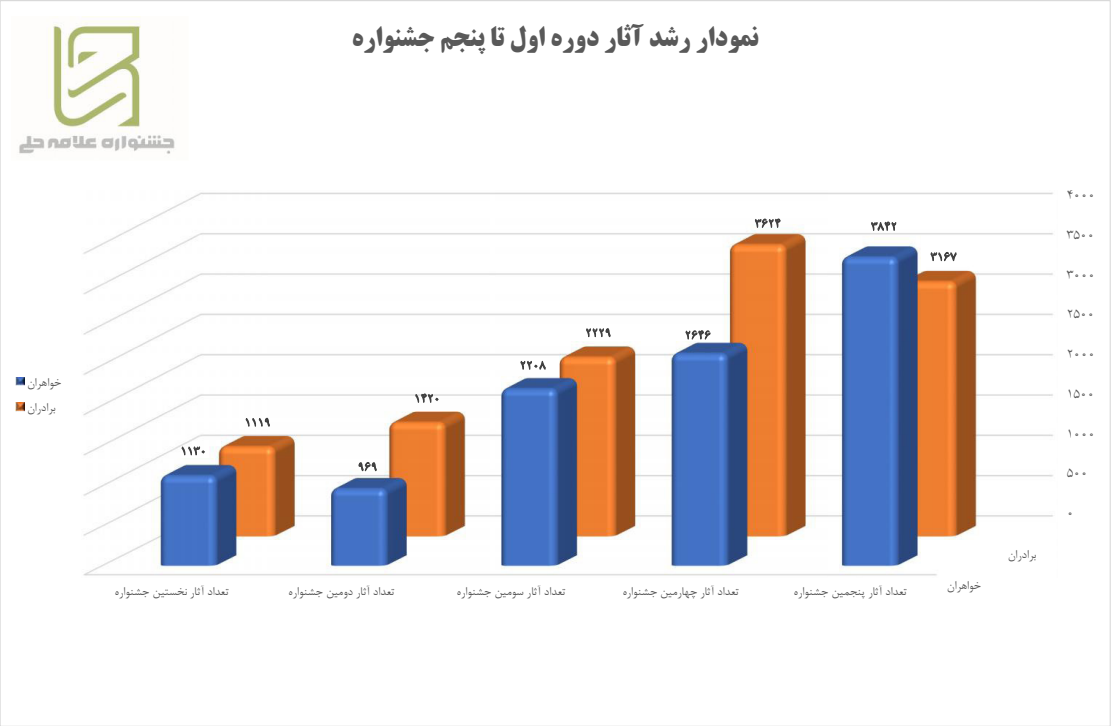
نمودار رشد آثار دوره اول تا پنجم جشنواره
جشنواره علامه حلی
خواهران
برادران
۱۱۳۰
۱۱۱۹
۹۶۹
۱۴۲۰
۲۲۰۸
۲۲۲۹
۲۶۴۶
۳۶۲۴
۳۸۴۲
۳۱۶۷
۴۰۰۰
۳۵۰۰
۳۰۰۰
۲۵۰۰
۲۰۰۰
۱۵۰۰
۱۰۰۰
۵۰۰
۰
تعداد آثار نخستین جشنواره
تعداد آثار دومین جشنواره
تعداد آثار سومین جشنواره
تعداد آثار چهارمین جشنواره
تعداد آثار پنجمین جشنواره

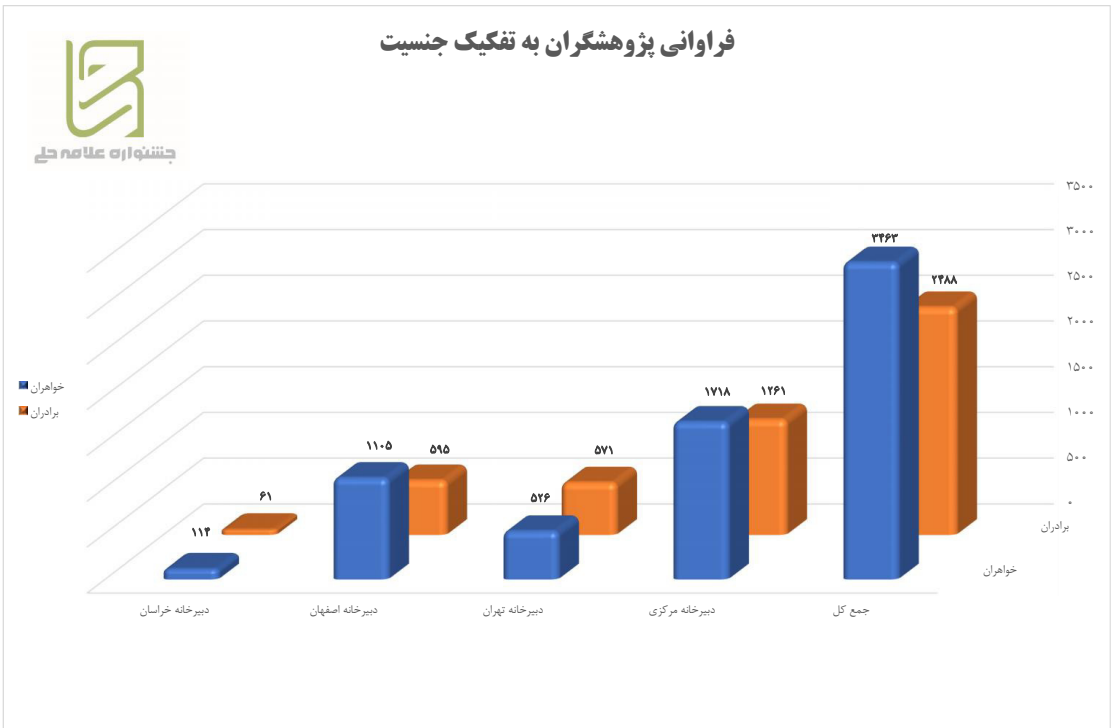
فراوانی پژوهشگران به تفکیک جنسیت
جشنواره علامه حلی
خواهران
برادران
۱۱۴
۶۱
۱۱۰۵
۵۹۵
۵۲۶
۵۷۱
۱۷۱۸
۱۲۶۱
۳۴۶۳
۲۴۸۸
۳۵۰۰
۳۰۰۰
۲۵۰۰
۲۰۰۰
۱۵۰۰
۱۰۰۰
۵۰۰
۰
دبیرخانه خراسان
دبیرخانه اصفهان
دبیرخانه تهران
دبیرخانه مرکزی
جمع کل

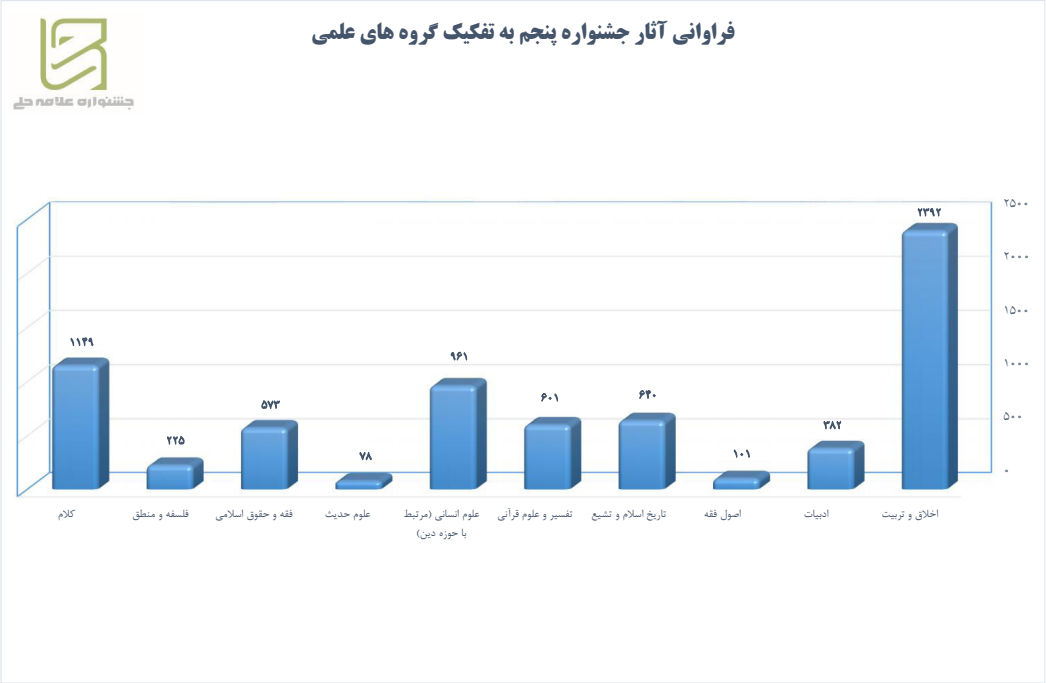
فراوانی آثار جشنواره پنجم به تفکیک گروه های علمی
جشنواره علامه حلی
۲۵۰۰
۲۰۰۰
۱۵۰۰
۱۰۰۰
۵۰۰
۰
۱۱۴۹
۲۲۵
۵۷۳
۷۸
۹۶۱
۶۰۱
۶۲۰
۱۰۱
۳۸۲
۲۳۹۲
کلام
فلسفه و منطق
فقه و حقوق اسلامی
علوم حدیث
علوم انسانی (مرتبط با حوزه دین)
تفسیر و علوم قرآنی
تاریخ اسلام و تشیع
اصول فقه
ادبیات
اخلاق و تربیت

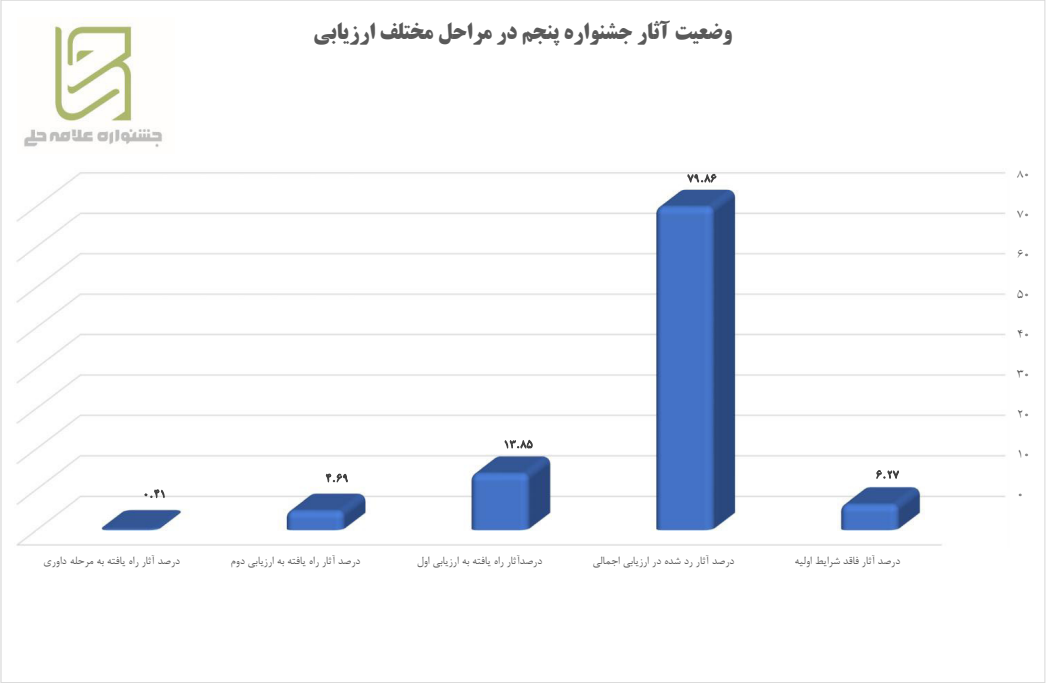
وضعیت آثار جشنواره پنجم در مراحل مختلف ارزیابی
جشنواره علامه حلی
۸۰
۷۰
۶۰
۵۰
۴۰
۳۰
۲۰
۱۰
۰
۰.۴۱
۴.۶۹
۱۳.۸۵
۷۹.۸۶
۶.۲۷
درصد آثار راه یافته به مرحله داوری
درصد آثار راه یافته به ارزیابی دوم
درصدآثار راه یافته به ارزیابی اول
درصد آثار رد شده در ارزیابی اجمالی
درصد آثار فاقد شرایط اولیه

مقایسه شرکت کنندگان دوره چهارم و پنجم جشنواره به تفکیک استان/۱

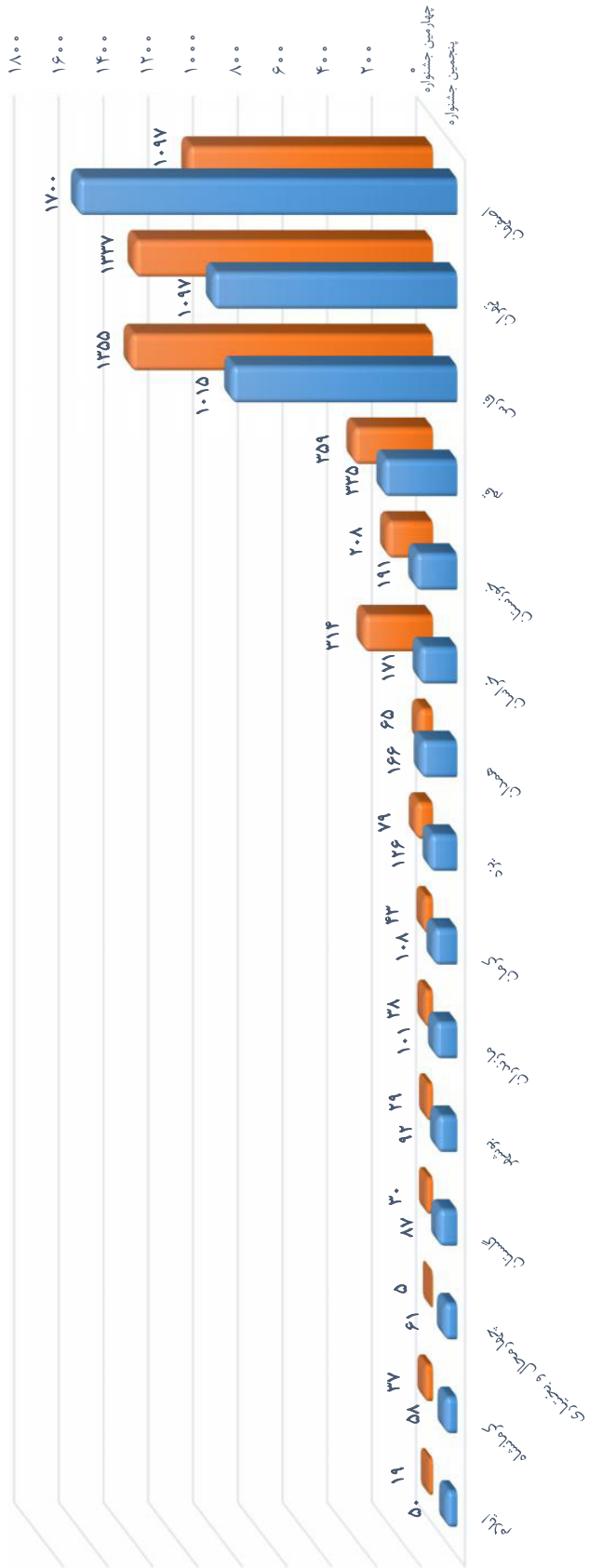

مقایسه شرکت کنندگان دوره چهارم و پنجم جشنواره به تفکیک استان/۲

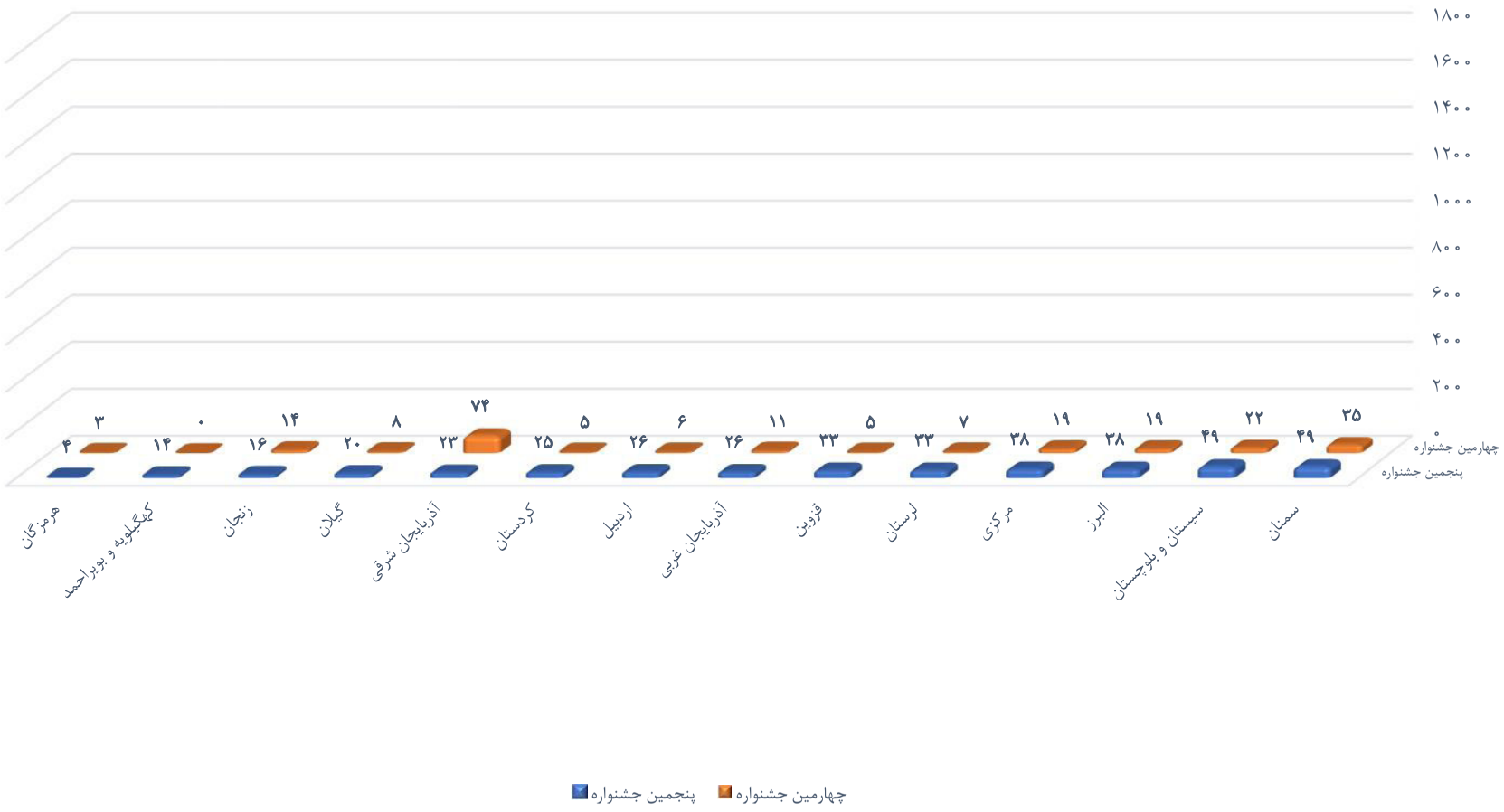

پراکندگی آثار برگزیده و شایسته تقدیر در گروه‌های علمی بر اساس فرم‌های ارزیابی

	پایان‌نامه سطح ۲		پایان‌نامه سطح ۳		پایان‌نامه سطح ۴		مقاله سطح ۱		مقاله سطح ۲		مقاله سطح ۳		مقاله سطح ۴		مقاله ترجمه		کتاب سطح ۱و۲		کتاب سطح ۳		کتاب سطح ۴		کتاب ترجمه		کتاب تصحیح		جمع آثار برگزیده	جمع آثار شایسته تقدیر
	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر	برگزیده	شایسته تقدیر		
اخلاق و تربیت	۳	۸	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۳	۱۰
فقه و حقوق اسلامی	۱	۲	۰	۲	۰	۱	۰	۰	۰	۳	۰	۰	۱	٤	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۹
اصول فقه	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۱
فلسفه و منطق	۰	۰	۲	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	٤	۰	۲	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۵	۸
کلام	۲	۵	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۱۰
تفسیر و علوم قرآنی	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲
علوم حدیث و درایه	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱	۰	۲	۱
تاریخ اسلام و تشیع	۱	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۱	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	٤
علوم انسانی	۳	۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳	۵
ادبیات	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰
	۱۰	۲۰	۳	۵	۰	۱	۰	۲	۰	۱۱	۱	٤	۷	٤	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۱	۲	۱	۰	۱	۰	۲۵	۵۰
	۳۰		۸		۱		۲		۱۱		۵		۱۱		۱		۱		۰		۳		۱		۱			

برگزیدگان
جشنواره

تحقیق پایانی

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		سیده محبوبه حسنی ابوالحسن کلایی	توحید در عهدین و قرآن	۸۱	برگزیده
۲		ساره کلباسی	بداء در آیات و روایات	۸۱	برگزیده
۳		فاطمه براریان مرزونی	نگاهی به نظریه تناسخ ارواح در ادیان بزرگ جهان	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۴		هاجر اسدی	امام‌شناسی در نهج‌البلاغه	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۵		نسرین بیکوردی	ابتلاء و آثار تربیتی آن از دیدگاه آیات و روایات	۷۸,۵	شایسته تقدیر
۶		معصومه حاجیان	هدایت و ضلالت از دیدگاه قرآن و روایات	۷۷,۵	شایسته تقدیر
۷		سحر نعمتی	پیدایش و پیامدهای بهائیت در ایران	۷۶	شایسته تقدیر
۸		زینب حسن‌پور دکان	تبیین حسن‌ظن از منظر آیات و روایات و آثار آن	۸۵,۵	برگزیده
۹		فاطمه جعفری	نگاه از منظر آیات و روایات	۸۴,۷۵	برگزیده
۱۰		شیما راستیان جهرمی	روابط ناسالم دختر و پسر ؛ علل و راهکارها	۸۲,۵	برگزیده
۱۱		معصومه احدی	روش‌های اصلاح و رفتار در قرآن و سنت با رویکرد تطبیقی به دانش روان‌شناسی رایج	۷۹	شایسته تقدیر
۱۲		سمانه کاویانی	آسیب‌شناسی روابط دختر و پسر	۷۸,۵	شایسته تقدیر
۱۳		الهام بهسوار	یقین از دیدگاه آیات و روایات	۷۸,۲۵	شایسته تقدیر
۱۴		افسانه شاکری	شیطان در آیات و روایات	۷۸	شایسته تقدیر
۱۵		زری ایروانی	بررسی مسأله ناسزاگویی از دیدگاه کتاب و سنت	۷۸	شایسته تقدیر

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱۶		فاطمه‌صغری ولی‌زاده صلحدار	مضامین دعای مکارم الاخلاق در سیره عملی امام خمینی(ره)	۷۸	شایسته تقدیر
۱۷		سمیه نادری	راهکارهای گسترش عفاف در جامعه و پیامدهای آن	۷۷,۵	شایسته تقدیر
۱۸		زهره کیومرثی	وسواس و راه‌های درمان آن از دیدگاه دین و علم روانشناسی	۷۶,۵	شایسته تقدیر
۱۹		سیده لیلا مرتضوی	بررسی آراء و عقاید دینی حاکم اسلامی دهه دوم هجری	۸۱,۵	برگزیده
۲۰		اعظم خواجوی	نقش نواب و علماء در تداوم تشیع در عصر غیبت صغری	۷۵	شایسته تقدیر
۲۱	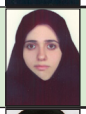	زهره بیجارچیان	بصیرت از دیدگاه قرآن و امام علی(ع)	۷۷	شایسته تقدیر
۲۲		مرضیه رمضانی	حضانت از دیدگاه فقه و حقوق	۸۰,۵	برگزیده
۲۳		زهرا حسن‌پور دکان	بررسی ارث زوجه در فقه امامیه و قانون مدنی ایران	۷۷	شایسته تقدیر
۲۴		نعیم کردجزی	بررسی حقوق زن (مهریه، نفقه)	۷۶	شایسته تقدیر
۲۵		رحیمه قربانی	راهکارهای گذر از بحران معنویت در جهان اسلام	۸۹	برگزیده
۲۶		حوا عرب انصاری	بررسی اصول مدیریت اسلامی از منظر امام علی(ع) در نهج‌البلاغه	۸۲,۷۵	برگزیده
۲۷		زهره قلعه‌نوی	بررسی معیارهای انتخاب همسر بین دانشجویان و طلبه‌ها	۸۱	برگزیده
۲۸		فاطمه اسکندری	بصیرت و کارکردهای فردی و اجتماعی آن از منظر آیات و روایات	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۲۹		کبری حسینی‌نژاد	ضرورت قیام و آسیب‌شناسی منع آن در عصر غیبت	۷۸,۵	شایسته تقدیر
۳۰		نسرین خسروی	عدالت اجتماعی در قرآن و سیره پیامبر(ص)	۷۷,۷۵	شایسته تقدیر

پایان‌نامه سطح۳

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		محمدشریف عظیمی	عقلانیت تجدد از منظر فلسفه اسلامی	۸۷,۵	برگزیده
۲		سید احمد البطاط	نظریه الصفات الالهیه عند ملاصدرا والسید حیدر الآملی	۸۶,۵	برگزیده
۳		علی اسلامی‌فر	مرجحات باب تزاحم	۸۴,۷۵	برگزیده
۴		اباذر مطهری‌مقدم	تغییر جنسیت	۷۸,۷۵	شایسته تقدیر
۵		عبدالقادر محمدی	مسأله کلیات از نظر کانت و شهید مطهری	۷۸,۵	شایسته تقدیر
۶		ابراهیم توکلی مقدم	تحلیل دیدگاه امامیه و اهل‌سنت در مسأله رؤیت خداوند	۷۷	شایسته تقدیر
۷		نجمه رضوی کوشکی	بررسی و نقد عقاید مرجئه	۷۷	شایسته تقدیر
۸		محمد عربشاهی	بررسی کفائت زوجین در دیدگاه مذاهب خمسه و حقوق	۷۵	شایسته تقدیر

پایان‌نامه سطح۴

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		رضا عندلیبی	بررسی فقهی ناپدیدی شوهر	۷۸,۷۵	شایسته تقدیر

مقاله سطح۱

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		فاطمه صابری	نقش عبادات اسلامی در تکامل فردی و اجتماعی انسان	۷۹,۷۵	شایسته تقدیر
۲		علیرضا یوسف‌زاده درزی	شروط تعریف در بوته نقد و بررسی	۷۶,۵	شایسته تقدیر

مقاله سطح ۲

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		علی زارع دمیرچی	جایگاه دقت‌های ادبی و عقلی در تفسیر متون	۷۹,۷۵	شایسته تقدیر
۲		ابراهیم زارع	قرائتی جدید پیرامون توبه مرتد فطری	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۳		مجتبی قربانیان	مبانی تحول عقیده انسان از منظر قرآن کریم	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۴		زهرا جوادی	رویکرد حدیثی جریان قرآن‌گرایان افراطی شیعه	۷۸,۲۵	شایسته تقدیر
۵		معراج عطابخش	نگاهی تاریخی ـ حدیثی به زندگی شاه عبدالعظیم	۷۷,۲۵	شایسته تقدیر
۶		سیده حورا موسوی	بررسی تحلیلی نقش عمار بن یاسر در جنگ صفین	۷۷,۲۵	شایسته تقدیر
۷		زهرا رنجبری	مهر و نفقه در فقه اسلامی	۷۷	شایسته تقدیر
۸		امین کرباسی‌زاده	از طبابت راویان تا درایت حکیمان (درنگی در سوءبرداشت‌ها از تعامل اسلام و طب)	۷۶,۵	شایسته تقدیر
۹		مطهره‌سادات میرنوراللهی	نقش زن در اقتصاد خانواده	۷۶	شایسته تقدیر
۱۰		محمدجواد مونسی	دراسه دلیل الاجماع للخلافه ابی‌بکر	۷۵,۵	شایسته تقدیر
۱۱		ویدا ملازاده	غنا و موسیقی در فقه اثنی‌عشری	۷۵	شایسته تقدیر

مقاله سطح ۳

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		محمدامیر حق‌شناس	راهکارهای کاربردی نظارت بر امر به معروف و نهی از منکر در سیره و عصر نبوی	۸۸	برگزیده
۲		مصطفی سرخابی	محمولات انفکاک‌ناپذیر	۷۹	شایسته تقدیر
۳		سعید امینائی	تأملی در رابطه معارف و مفاهیم جزئی	۷۸,۲۵	شایسته تقدیر
۴		محمدامین ابوالحسنی	واژه‌شناسی علت، اقسام آن و جایگاه علت‌های چهارگانه فاعلی، مادی، صوری و غایی در برهان	۷۵,۵	شایسته تقدیر
۵		مسعود رهبری	جایگاه معرفت‌شناختی عقل فعال در اندیشه ابن‌سینا	۷۵,۵	شایسته تقدیر

مقاله سطح ٤

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		مصطفی پیوندی	تسدید الدلیل الاستقرائی علی اساس موضوعی جدید	۸۷,۲۵	برگزیده
۲		احمد شه‌گلی	مقایسه و تحلیل مبانی فلسفی طب ابن‌سینا و طب مدرن	۸۳,۵	برگزیده
۳		محمدجواد محمدی	بررسی رابطه حرمت میان کودک و صاحب رحم جایگزین	۸۳,۵	برگزیده
۴		سید مصطفی موسوی اعظم	چیستی علیت تحلیلی: طرحی نو از انقسام علیت در فلسفه اسلامی	۸۲,۵	برگزیده
۵		حسین زروندی رحمانی	بررسی فقهی و حقوقی وقف سهام شرکت‌های تجاری	۸۱	برگزیده
۶		مهدی درگاهی	واکاوی رابطه انسان با اعضای بدن خود در فقه و حقوق و اثر آن در خرید و فروش اعضاء	۸۰,۵	برگزیده
۷		احمد اولیایی	بررسی فقهی مالکیت معنوی با نگاهی به نظر امام خمینی(ره)	۸۰,۲۵	برگزیده

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۸		جاسم موسی‌پور	شیوه‌های اثبات امامت خاصه	۷۹,۷۵	شایسته تقدیر
۹		سید احمد حسینی‌پور	بررسی فقهی بازاریابی شبکه‌ای غیرهرمی	۷۸	شایسته تقدیر
۱۰		جواد پارسایی	قاعده الواحد در ترازوی سنجش	۷۶,۵	شایسته تقدیر
۱۱		رحمت تولایی	شبکه وکالت در دوره امام هادی(ع) و بررسی نظام مدیریت مالی (هدایا، خمس)	۷۶	شایسته تقدیر

مقاله ترجمه

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		مرتضی رجایی	دلایل به سود و زیان جاودانگی	۷۹,۵	شایسته تقدیر

کتاب سطح ۱ و ۲

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		محمدامین آسیایی‌فرد	ادبیات آیه وضوء و مبانی امامیه در آن	۹۱,۷۵	برگزیده

کتاب سطح ۳

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
		-	-	-	-

کتاب سطح ۴

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		علاءالدین ملک‌اف	معرفت‌شناسی باور دینی از دیدگاه مرتضی مطهری و آلوین پلانتینگا	۸۳,۷۵	برگزیده
۲		مرتضی مروی	فرمول رهایی	۷۹,۵	شایسته تقدیر
۳		محمدهادی توکلی	بررسی و نقد نظریه اتحاد عاقل و معقول از ملاصدرا تا به امروز	۷۸,۷۵	شایسته تقدیر

کتاب ترجمه

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		توفیق اسداف	حکمت‌نامه جوان	۸۷,۵	برگزیده

کتاب تصحیح

ردیف		نام و نام خانوادگی	نام اثر	امتیاز نهایی	نوع انتخاب
۱		محمدباقر ملکیان	جامع الرواه	۸۱,۵	برگزیده

چکیده
برخی از آثار

محمدامین آسیایی‌فرد

ادبیات آیه وضوء و مبانی امامیه در آن

آیه ششم سوره مبارکه مائده، نحوه وضو گرفتن را برای همه مسلمین بیان نموده و حضرت رسول‌الله(ص) نیز آن را سالیانی متمادی در بین مردم اجرا کرده است، لکن متأسفانه از قرن اول اسلامی تا به امروز، مسلمانان با یکدیگر در نحوه وضو گرفتن اختلاف دارند.

هر کدام از فرقه‌های اسلامی، نحوه وضو گرفتن خود را به قرآن کریم نسبت می‌دهد. از جمله امامیه که مبانی خود را از ائمه اطهار(ع) اخذ کرده است.

بدیهی است که از میان فرضیه‌هایی که توسط فرق اسلامی مطرح شده، هر کدام با آیه وضوء مطابقت بیشتری داشته باشد از قوت بیشتری برخوردار است. البته این را هم نباید فراموش کرد که تنها راه دسترسی به معارف و معانی قرآنی، استفاده از ابزار ادبیات است.

این رساله سعی دارد با استفاده از علم نحو (نحو اعم) میزان مطابقت مبانی امامیه را با قرآن کریم بررسی نماید.

شدیدترین اختلافات بین فریقین در آیه وضوء، حول سه محور دائر است:

اول: محور «الی المرافق»، دوم: محور «برؤوسکم» و سوم: محور «و ارجلکم»

آنچه در محور اول مورد اختلاف واقع شده، بحث افاده جهت توسط «الی» می باشد. در محور دوم، معنای باء «برؤوسکم» محل نظر قرار گرفته و در محور سوم، درباره عطف «ارجل» بر ما قبل اختلافاتی مطرح شده است.

نحوه بحث در این رساله به این گونه است که ابتدا مبانی امامیه را از کام نورانی ائمه اطهار(ع) برداشت می‌کنیم، سپس با ابزار ادبیات، به آیه وضوء می‌نگریم و در پایان، میزان مطابقت مبانی امامیه با ادبیات آیه وضوء در هر یک از این سه محور را بررسی می‌نماییم.

رحیمه قربانی

راهکارهای گذر از بحران معنویت در جهان اسلام

تحقیق حاضر با عنوان راهکارهای گذر از بحران معنویت در جهان اسلام در برهه‌ای که بشر تمامی میدان‌ها و ساحت‌های انسانی را پیموده و آرامش خود را از دست داده است، از آن جهت اهمیت دارد که پیامدهای مثبتی همچون شکوفایی استعدادهای فردی و اجتماعی به دنبال پی بردن به دین و معنویت و پذیرش ولایت الهی و فرمان‌برداری در پرتو تهذیب نفس را به دنبال دارد که نتیجه آن تقویت هویت دینی است.

با غفلت از چنین مسأله‌ای جهان اسلام نیز مانند دنیای غرب در طوفان تجربه‌گرایی، فقدان آرامش و انحرافات اخلاقی نابود می‌شود که این سنت الهی نابودی ملت ها در اثر فساد قطعی است؛ چرا که در چنین شرایطی آدمی نمی‌تواند به هدف خلقت دست پیدا کند.

در نتیجه، بررسی راهکارهای گذر از بحران معنویت در جهان اسلام به منظور ایجاد، تقویت و گسترش هویت دینی و بیدار شدن جهان اسلام در برابر عوامل شیطانی، برای بیمه کردن فرهنگ اسلامی امری ضروری است و تحقیق حاضر در این راستا به دنبال اهداف ذیل گام برداشته است:

تبیین جامعیت دین در ابعاد فردی و اجتماعی، تشریح عوامل و راهکارهای نفسانی اخلاقی و تربیتی (هویتی) دخیل در بحران معنویت، بررسی عوامل و راهکارهای فرهنگی و آموزشی مؤثر در این بحران.

در راستای این پژوهش مهم‌ترین نتایج به دست آمده عبارتند از: پذیرش ولایت الهی و فرمان‌برداری، مؤثرترین عامل در رفع عوامل اخلاقی بحران معنویت و دین‌گریزی است. شناخت و آگاهی، تبیین و حفظ ارزش‌های اسلامی، زدودن خرافات و ناخالصی از چهره دین با احیای امر به معروف و نهی از منکر مهم‌ترین دستاوردهای تقویت هویت دینی است.

با تقویت رابطه معنویت و عقلانیت، ارائه معنویت صحیح اسلامی و تقویت مراکز تحقیقاتی و احیای نقش معنابخش دین حقیقی می‌توان به مقابله با عوامل فرهنگی دخیل در بحران معنویت پرداخت.

شناخت عوامل مؤثر دین‌گریزی در حوزه تعلیم و تربیت و رفع این عوامل تأثیری بسزا در گرایش جوانان به اسلام ناب محمدی(ص) دارد.

محمدامیر حق‌شناس

راهکارهای کاربردی نظارت بر امر به معروف و نهی از منکر در سیره و عصر نبوی

نظارت، نگاهی دقیق و برنامه‌ریزی شده به صورت آگاهانه و عامدانه است و نگاه تصادفی بر فعالیت‌های یک مجموعه را نمی‌توان نظارت نامید. وظیفه ناظر، مقایسه «بایدها» با «هست‌ها»، «مطلوب‌ها» با «موجودها» و «پیش‌بینی‌ها» با «عملکردها»ست. کار با برنامه، نیازمند نظارت است؛ زیرا خطا در انسان و ابزار، امری پذیرفتنی است.

در سیره و گفتار پیامبر اسلام(ص)، نظارت الهی، نظارت وجدانی، نظارت نهادی و نظارت همگانی برای پویایی جامعه ضروری است. یکی از ویژگی های اسلام، نظارت درونی و خودکنترلی است که مؤثرترین گونه نظارتی است. نظارت همگانی یا امر به معروف و نهی از منکر، راهکار زیبایی است که همه مردم بدون آنکه به حریم خصوصی یکدیگر وارد شوند، نسبت به رفتار بیرونی همدیگر حساس هستند.

امر به معروف، کنشی برای گسترش «نیکی‌ها» و نهی از منکر، واکنشی در برابر «زشتی‌ها» است. نهی از منکر نشانه دین‌داری و خردمندی است. خوشی دائمی، در پرتو امر به معروف و نهی از منکر است و ترک آن، از بین رفتن نعمت‌ها و چیرگی بدان بر خوبان را در پی دارد. ترس، دنیادوستی و مستی نادانی، از موانع گسترش امر به معروف و نهی از منکر است. شیوه صحیح، تبیین قلمروها، منکرستیزی و گزینش ناظران دقیق، از قواعد کلی نظارت همگانی است.

کوشش و هدف پیامبر اسلام(ص) تنها ساختن جامعه‌ای عاری از «زشتی‌ها» نبود، بلکه افق دید آن حضرت جامعه‌ای سرشار از خوبی‌ها بود. بسترسازی مناسب، تشویق و تنبیه، نکوداشت ارزش‌ها، آسان‌گیری، دل‌سوزی، کناره‌گیری، بی‌اعتنایی و تشویق معترض از جمله شیوه‌های رفتاری رسول خدا در گسترش «نیکی‌ها» و باز داشتن از «بدی‌ها» نبود. فرصت‌شناسی تذکر، پند رسا، تذکر هنرمندانه، تبیین علت، گفتار نرم و تذکر اشاره‌ای، نمونه‌هایی از شیوه‌های گفتاری رسول خدا(ص) در امر به معروف و نهی از منکر بود. آسان‌گیری در برابر اشتباه‌های مردم عادی و سخت‌گیری در برابر خطای نزدیکان و کارگزاران نیز از دیگر شیوه‌های رفتاری پیامبر اسلام(ص) در امر و نهی بود.

توفیق اسداف

ترجمه کتاب «حکمت‌نامه جوان»

کتاب «حکمت‌نامه جوان» نوشته آیت‌الله ری‌شهری با همکاری احمد غلامعلی، با بهره‌گیری از رهنمودهای قرآن و اهل‌بیت(ع) همراه با ارائه الگوهای عینی تدوین شده، نمونه و ارزش‌های دینی و اخلاقی را برای جوانان مسلمان ارائه می‌کند. این مجموعه بر اساس شناخت استعدادهای جوانان در پنج بخش تهیه و تنظیم گشته است.

بخش اول، «نقش دوره جوانی در شکوفایی» نام دارد که در سه محور با عنوان‌های زندگی، خودسازی و سازندگی طرح شده است.

بخش دوم این کتاب، «عوامل شکوفایی جوان» نام دارد و به مباحثی چون شناخت، خودباوری، ارتباط با خداوند، دوست شایسته و خوشی‌های حلال می‌پردازد.

بخش سوم، به «موانع شکوفایی جوانان»، مانند بیکاری، اعتیاد، همنشین بد و مانند اینها می‌پردازد.

بخش چهارم به «حقوق جوان» بر والدین و حقوق اجتماعی او اشاره دارد.

آخرین بخش حکمت‌نامه جوان به «الگوهای جوانان» پرداخته است و در این میان الگوهایی از قرآن و اهل‌بیت(ع)، و یاران سیدالشهداء(ع) نیز معرفی گشته است.

به لطف خدای منان، کتاب مذکور به زبان آذری ترجمه و چاپ شده است.

محمدشریف عظیمی

عقلانیت تجدد از منظر فلسفه اسلامی

عقلانیت، راهبرد اساسی توسعه در ساختار مدرنیته است. امّا به لحاظ ناهنجاری‌ها و عواقب ناگوار عقلانیت مدرن در عرصه‌های متفاوت، مقام، اعتبار و کارآیی آن مورد تردید واقع شده است. کوشش این تحقیق، در جهت تبیین چالش‌های عقلانیت مدرن و معّرفی امتیازات و تمایزات عقلانیت اسلامی سازمان یافته است.

عقل‌گرایی مدرن، هرچند از «رُنسانس»، آغاز شده است؛ لیکن بیشتر بر جریان عقل‌گرایی پس از عصر روشنگری (قرن هفدهم میلادی) اطلاق می‌شود که با ابتناء بر دو مؤلفه طبیعی‌گرایی و سنت‌ستیزی، مدعی است که با سنن، کهنگی، خرافه و جمود، سر ستیز دارد و خصوصیت بارز آن علم‌زدگی است.

عقلانیت در فلسفهٔ اسلامی، ریشه در منابع دینی و اهتمام دین اسلام به خرد، تفکّر و شعور انسانی دارد که با اتکاء به منبع وحی، علم حضوری و شهودی، در جوار وحی، به فهم، استنباط، تنظیم، تعلیم، اثبات، دفاع، نقد، شهود، تشخیص و ارزش‌گذاری می‌پردازد.

عقلانیت اسلامی با دارا بودن سه سطح معرفتی، ابزاری واخلاقی، در اصول، مبنا، روش و اهداف، از عقلانیت مدرنیته متمایز می‌گردد. «تعقُّل» در اسلام، نقطهٔ متکامل مراتب ادراک است و به ناتوانی‌ها، خطاپذیری و اثرپذیری عقل فرودستی انسانی، توجّه شده است. منابع و ابزار ادراک، به حس و نص، منحصر نبوده و تعبُّد، شهود، حس و عقل را با هم شامل می‌شود. ضمن تمایز در معیار، در عوامل عقلانیت نیز از هم متفاوتند. عوامل معرفتی و عملی درکنار هم در عقلانی کردن امور دخیلند.

لیکن عقلانیت مدرن، با جزئی، دنیوی و همگانی کردن تعقُّل، عقلانیت را صرفا در سطح ابزاری آن، منحصر نموده است که با محاسبه‌گری، قابلیت پیش‌بینی، بازدهی‌های آماری شناخته شده و با مهار انسان، ماشین را جایگزین او نموده است. این عقلانیت بر معیارهای فرودستی نظیر در دسترس بودن، محاسبه و تجربه‌پذیری، بهره‌وری مادی و استدلال‌پذیری مبتنی است.

«مدرنیته» که معرّف یک عصر جدید تاریخی - فرهنگی است، پرداخته این عقلانیت ابزاری و علم‌زده پس از رنسانس و به ویژه دورهٔ روشنگری و مابعد آن است. حاکمیت این عقلانیت و زمینه‌های رشد مدرنیته، ساختار مدرنیته را پی افکنده و از آن، به مثابهٔ غول دنیاگرا و دین‌ستیزی ساخته که صرفاً بر غایت کسب ثروت، لذّت و قدرت متمرکز و از کمال و سعادت حقیقی انسان به دور مانده و با غایت‌گرایی در تضاد افتاده است. لیکن به لحاظ مزایای دنیوی عقلانیت مدرنیته، راهکار جمع میان بهره‌مندی از مزایا و مصونیت از مضرّات او، راه پیرایش و پالایش عقلانیت مدرن و آن را در سیطره و محک عقلانیت اسلامی در آوردن است تا انسان عقلانی به منتها و مقصد عقلانیت اصیل؛ یعنی سعادت و خوشبختی مادی و معنوی، آرامش روحی و آسایش جسمی، به رستگاری حقیقی نایل آید.

مصطفی پیوندی

تسدید الدلیل الاستقرائی علی اساس موضوعی جدید

الدلیل الاستقرائیّ هو ما یکشف لنا الواقع الکلیّ من طریق الفحص فی جزئیّات ذاک الواقع متأثّرا بکمیّة تلک المعارف و مقدارها. و الدلیل الاستقرائی بعنوانه اساسا هامّا لفهم الشریعة قد یبدو تفسیره فی غایة الغموض و الابهام، فنحن کیف نستخرج القاعدة الکلیّة من مجرّد فحص الجزئیّات الکثیرة؟ و الکلام فی مقامین:

المقام الاول: فی کیفیّة انقلاب تکابر الاحتمال و تضائله فی الدلیل الاستقرائیّ. و الحق فیه هو تکابر الاحتمال علی اساس تکرّر انطباقات المعلوم الکلیّ علی المعلومات الجزئیّة.

المقام الثانی: فی کیفیّة انقلاب الاحتمال الکبیر بالیقین فی الدلیل الاستقرائیّ. یوجد نظریّات رئیسیّة:

النظریّة الاولی: ما ذکره جلّ المناطقة من ابتناء الدلیل الاستقرائیّ علی اساس أنّ العقل حاکم بأنّ «الاتّفاق لا یکون دائمیّا و لا اکثریّا»، و یرد علیه: عدم کون الحکم المذکور من الاحکام العقلیّة البدیهیّة.

النظریّة الثانیة: ما ذکره السیّد الشهید فی کتبه من أنّ کشف الدلیل الاستقرائیّ یقوم علی خصوصیّة فطریّة فی النفس الانسانیّة و هی «عجز الذهن عن ضبط الاحتمالات الضئیلة جدّا». و اهمّ ما یرد علیه: عدم عجز الذهن عن ذلک لعدّة شواهد.

النظریّة الثالثة: ما هو المختار من أنّ کاشفیّة الدلیل الاستقرائیّ تقوم علی اساس کبری عقلیّة مستنتجة من قاعدة العلیّة، تقول بأنّ «التشابه و التفاوت یستدعی التشابه و التفاوت انیّا أو لمّیا». فالاقتران المحدّد کیفا و کمّا لا یمکن أن یکون ناتجا عن علل مختلفة بل عن علل متشابهة، و الاّ لزم صدور المعلول بلا علّة.

سید احمد البطاط

نظریه الصفات الالهیه عند ملاصدرا والسید حیدر الآملی

نحوه وجود صفات الهی و چگونگی ارتباط آنها با واجب و با یکدیگر، ملازم و مرتبط است با نوع دیدگاه و بینشی که یک نظام هستی‌شناسانه به حقایق و واقعیت‌های جهان هستی دارد. به گونه‌ای که اگر در این هستی‌شناسی ماهیت که مثار کثرت است اصیل باشد [ذات‌گرایی] آنگاه صفات الهی چه ذاتی و چه فعلی، ماهوی، زائد بر واجب و زائد بر یکدیگر خواهند بود. و اگر در این هستی‌شناسی وجود که مدار وحدت است اصیل باشد [وجودگرایی] آنگاه صفات ذاتی، وجودی، عین واجب، عین یکدیگر و صفات غیر ذاتی، وجودات متعین خواهند بود که از جهت وجودی بودن، عین واجب و عین یکدیگر بوده و از جهت متعین بودن، زائد بر واجب و زائد بر یکدیگر می‌باشند. و نظر ملاصدرای عارف و سید حیدر آملی در مورد صفات الهی با دید گاه دوم [وجودگرایی] تطابق دارد.

و اما ازحیث معرفت‌شناختی، صفات الهی از نگاه معرفت شهودی با دیدگاه دوم [وجودگرایی] و از نگاه معرفت حصولی با دیدگاه اول [ذات‌گرایی] تطابق دارند و بنابر دیدگاه دوم [وجودگرایی]، معرفت شهودی معرفتی حقیقی، وجودی، تنزیهی و معرفت حصولی معرفتی اعتباری، مجازی، ماهوی، تقییدی و تعیینی خواهد بود.

زینب حسن‌پور دکان

تبیین حسن‌ظن از منظر آیات و روایات و آثار آن

حسن‌ظن به عنوان یک فضیلت اخلاقی بسیار مهم از منظر آیات قرآن و روایات معصومین(ع) بسیار مورد تأیید و تأکید واقع شده است که نه تنها در خود شخص اثر گذاشته، بلکه در دیگران نیز تأثیرگذار بوده و آنان را نیز به سوی این خلق حسنه رهنمون می‌کند.

حسن‌ظن به معنای برداشت نیکو از اعمال و گفتار دیگران است که در این رساله در دو دسته «حسن‌ظن به خداوند» و «حسن‌ظن به خلق» مورد بررسی قرار گرفته است. از محکم کردن پایه‌های توحید، یادآوری نعمت‌ها و الطاف خداوند، تفکر، و ایمان نیکو به عنوان منشأ حسن‌ظن به خداوند؛ و از ایمان و پاکی درون، اصل اخوت دینی، هم‌نشینی با افراد صالح، حمل اعمال مردم بر صحت و... به عنوان سرچشمه حسن‌ظن به خلق می‌توان یاد کرد.

حسن‌ظن به طور کلی دارای آثار فراوانی است که باعث می‌شود انسان مشتاقانه‌تر به سوی این فضیلت اخلاقی روی آورد. کسی که به خداوند حسن‌ظن دارد، می‌تواند آثار آن را در عبادات، آرامش دنیوی و اخروی، زهد، قناعت و سخاوت و... مشاهده کند؛ و البته آثار حسن‌ظن به خلق نیز در دوری انسان از گناهان، آرامش جسم و روح او، جلب محبت دیگران، پیشرفت امور و... مشهود است. اما باید توجه داشت که توضیح و اثبات این که حسن‌ظن به خداوند با خوف و رجاء به او توأم است، جایگاه حسن‌ظن به خود، متفاوت بودن حسن‌ظن و خوش‌باوری، ممدوح بودن سوءظن در بعضی موارد و... می‌تواند انسان را در مسیر اعتدال که مورد توجه اسلام است نگه دارد.

گزارش مسؤولین دبیرخانه‌های استانی جشنواره پنجم

حجت‌الاسلام والمسلمین سید مسعود موسوی شبستری

مسئول دبیرخانه استان تهران

۵۷۱ طلبه برادر و ۵۲۶ طلبه خواهر با ارسال جمعا ۱۱۹۶ اثر پژوهشی در جشنواره امسال تهران مشارکت داشتند که از این تعداد، ۹ اثر به عنوان اثر برگزیده استانی و ۲۴ اثر به عنوان شایسته تقدیر در استان شناسایی شدند و ان‌شاءالله در مراسمی که بزودی در سطح استان برگزار می‌شود از صاحبان این آثار تجلیل خواهد شد.

در مجموع، استقبال طلاب استان تهران از جشنواره علامه حلی(ره) بسیار خوب بود و شور و نشاط عجیبی جهت شرکت در جشنواره در آنها مشاهده می‌شد. همچنین، همت معاونت پژوهش حوزه علمیه استان تهران در حمایت از دبیرخانه جشنواره نیز بسیار کارگشا بود و با برپایی اردوهای علمی برای طلاب پژوهشگر، برگزاری مراسم افتتاحیه و جلسات توجیهی مناسب، پشتیبانی خوبی از جشنواره در این استان صورت گرفت و در اینجا لازم است که از حجت‌الاسلام والمسلمین سماوات، بدلیل این حمایت‌ها تشکر ویژه داشته باشم. همچنین به همکارانم در دبیرخانه تهران خسته نباشید گفته و از همه آنها سپاسگذاری می‌کنم.

در پایان ذکر این نکته نیز لازم است که جشنواره تهران هنوز ظرفیت را دارد که طلاب را به ویترین جشنواره بکشاند و در این زمینه باید اقدامات بیشتری انجام دهیم.

حجت‌الاسلام والمسلمین رسول ملکیان

مسئول دبیرخانه استان اصفهان

از نکات مثبت و منفی مهمی که با توجه به آثار این دوره می‌توان به آنها اشاره کرد، اهمیت اساتید مشاور و راهنما در کیفیت پایان‌نامه‌ها و تحقیقات، تبلیغ و ترویج استادپروری، تخصص‌گرائی در رشته‌های مختلف علوم اسلامی، ضعف در نظریه‌پردازی و فتح افق‌های جدید، ضعف در بازپروری تعریف و ارائه مفاهیم اسلامی و عدم فهرست‌سازی موضوعی علوم اسلامی با اولویت‌بندی پژوهشی می‌باشند.

در این دوره از جشنواره، جمعا ۲۰۳۴ اثر علمی به دبیرخانه جشنواره علامه حلی(ره) در استان اصفهان ارسال شد که از این تعداد ۱۳۰۷ اثر اختصاص به خواهران طلبه و ۷۲۷ اثر به برادران طلبه تعلق داشت و بعد از انجام مراحل ارزیابی اجمالی و تفصیلی و داوری، تعداد ۱۴ اثر به عنوان آثار ممتاز و شایسته تقدیر در این استان شناخته شدند و در مراسمی که روز پنجشنبه سی آذرماه ۱۳۹۱ همزمان با ولادت حضرت موسی بن جعفر(ع) و هفته پژوهش در مدرسه صدر بازار اصفهان برگزار شد، از صاحبان آثار برتر تجلیل شد.

در همین‌جا لازم است از تلاش‌های مخلصانه آقایان جندقیان و ناجی که مسئولیت بخش‌های علمی و اجرایی دبیرخانه اصفهان را بر عهده داشتند و سایر کسانی که در حوزه‌های علمیه برادران و خواهران برای برگزاری این دوره از جشنواره در اصفهان با ما همکاری نمودند تشکر نمایم.

حجت‌الاسلام والمسلمین حسین علائی

مسئول دبیرخانه استان خراسان

مهم‌ترین رویداد در حوزه‌های علمیه، تولیدگرایی آموزشی و پژوهشی است. پرداخت و تشویق به تولید آثار علمی رهاورد کوچکی از برگزاری همایش‌ها و جشنواره‌های علمی‌پژوهشی است. زایش ایده‌ها و اندیشه‌های نو، پیدایش افکار و انظار کاربردی و مواجهه انتقادی با آثار علمی در قالب داوری و... ، جملگی اتفاقی خوشایند در حوزه پژوهش می‌باشد که به همت خادمین طلاب هرساله در قالب جشنواره علامه حلی(ره) آغاز، فرود و فراز و اختتام دارد.

دبیرخانه آثار پژوهشی حوزه علمیه خراسان هرساله با برگزاری دو جشنواره علمی‌پژوهشی به استقبال پاره‌ای از آثار تولید شده در این حوزه می‌رود:

۱. همایش فراخوان آثار پژوهشی حوزه علیمه خراسان، با پوشش همه طلاب خواهر و برادر در همه سطوح؛

۲. جشنواره علامه حلی(ره)، خصوص طلاب جوان که پژوهشگران خراسانی همواره در این عرصه حضور شایسته‌ای به‌هم رسانده‌اند.

دبیرخانه خراسان همسو و هماهنگ با برنامه‌های دبیرخانه مرکزی جشنواره، امر فراخوان آثار را آغاز نمود و در مجموع تعداد ۱۷۸ اثر پژوهشی جهت شرکت در پنجمین جشنواره علامه حلی(ره)، به دبیرخانه استانی ارسال گردید که از این میان، ۳۷ اثر برای رقابت کشوری بعنوان آثار منتخب به دبیرخانه مرکزی ارسال شد که نهایتا ۶ اثر حائز عنوان شایسته تقدیر گردیدند.

در پایان ـ اگرچه بر مدار پژوهش پایانی نیست ـ از عموم مسئولین و نقش‌آفرینان جشنواره علامه حلی(ره) در سطح استان و نیز در عرصه کشوری، بی‌نهایت تقدیر و بیکرانه سعادت و سلامتی آرزومندم.